

Minna Myllymäki

SÄÄNTELY JA RISKIENHALLINTA FINANSSIALALLA

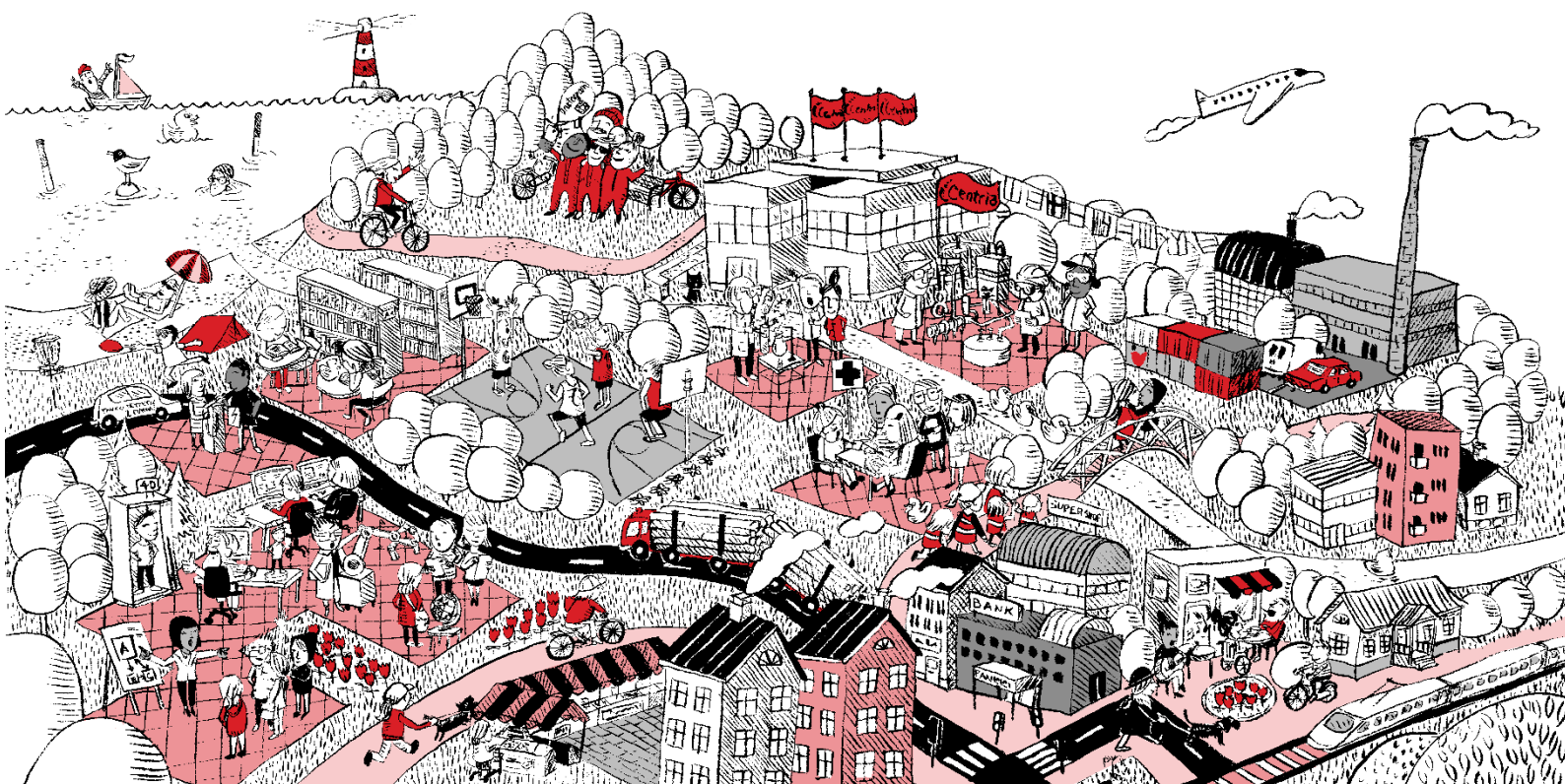
Sääntelyn vaikutus yritysluototukseen

Opinnäytetyö

CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden ylempi AMK-tutkinto, Liiketoimintaosaaminen

Toukokuu 2022

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2022	Tekijä/tekijät Minna Myllymäki
Koulutus Liiketalouden ylempi AMK-tutkinto, Liiketoimintaosaaminen	☐ AMK ☒ YAMK	
Työn nimi Sääntely ja riskienhallinta finanssialalla, sääntelyn vaikutus yritysluotokseen		
Työn ohjaaja Eija Kärkinen	Sivumäärä 49+4	
Työelämäohjaaja -		
<p>Tässä opinnäytetyössä tutkitaan ja analysoidaan pankkitoimintaan kohdistuvaa sääntelyä ja sen vaikutusta yritysrahoitusten laadukkaaseen toteuttamiseen. Työn lopputuotoksena olen laatinut kaksi aiheeseen liittyvää artikkelia, jotka voidaan julkaista alan ammattijulkaisuissa. Sääntelyn pohjana on toiminut vuonna 1987 vuodesta alkaen Baselin säännökset, jotka vuosien saatossa ovat uudistuneet ja lisääntyneet voimakkaasti. Sääntelyssä korostuu jatkuvasti enenevässä määrin vakavaraisuuden säilyttäminen suhdannevaihteluista huolimatta. Lisäksi sääntelyn avulla halutaan estää tilanteita, jotta uusia kriisejä ei pääsisi syntymään. Työssä on tutkittu myös millaista riskienhallintaa pankkien tulisi harjoittaa sekä mitä tässä tulee ottaa huomioon.</p> <p>Tutkimus on rajattu tutkimaan vain sääntelyn vaikutusta yritysrahoituksen laadukkaaseen toteuttamiseen, mutta aiheen teoreettinen osuus on ollut laaja, jotta voidaan hahmottaa kokonaiskuva sääntelystä ja siihen vaikuttavista asioista. Tietoa on kerätty eri laeista, tietokirjallisuudesta, verkkojulkaisusta sekä tieteellisistä artikkeleista.</p> <p>Työ koostuu pankkisektorin yleisestä tarkastelusta, jonka jälkeen on tutkittu, millaiset sääntelyt niiden toimintaan vaikuttavat. Tämän jälkeen on tarkasteltu riskienhallinnan kokonaisuutta ja sisäistä valvontaa. Lopussa on haettu johtopäätöksiä siihen, kuinka luotottaa yritysrahoitusta, jotta pystytään huomioimaan sekä sääntelyn vaikutukset ja toimia riskipolitiikan puitteissa. Työn liitteenä on kaksi artikkelia. Ensimmäinen artikkeli käsittelee liiketoimintasuunnitelman tärkeyttä yritysluottoa haettaessa ja toisessa artikkelissa puolestaan pohditaan, kumpi hidastaa yritysluotokannan kasvua, vallitseva koronapandemia vai sääntely.</p>		

Asiasanat Riskienhallinta, sääntely, Basel, vakavaraisuus, luottoriski, rahoituslaitos,
---

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2022	Author Minna Myllymäki
Degree programme Master of Business Administration, Business Competence		
Name of thesis Regulation and risk management in finance, the impact of regulation on the corporate finance		
Centria supervisor Eija Kärkinen		Pages 49 + 4
Instructor representing commissioning institution or company -		
<p>This thesis examined and analyzed the regulation of banking and its impact on the implementation of corporate finance. The regulation has been based on the Basel regulations since 1987, which have been overhauled and multiplied over the years. There is an increasing emphasis on maintaining solvency despite cyclical fluctuations. In addition, regulation is intended to prevent situations from creating new crises. The study also examined what kind of risk management banks should engage in and what should be taken into account here.</p> <p>The study is limited to the impact of regulation on the quality of corporate finance, but the data collected has been extensive in order to get an overview of regulation and the issues that affect it. Information has been gathered from various laws, research literature, online publications, and a scientific articles.</p> <p>The work consists of a general review of the banking sector, followed by an examination of the regulations that affect their operations. This is followed by a review of risk management as a whole and internal control. In the end, conclusions have been sought on how to lend to corporate finance in order to take into account both the effects of regulation and to act within the framework of risk policy. The thesis includes two articles as attachments. One is written about the importance of a business plan when applying for a corporate loan, and the other takes a stand on regulation.</p>		
Key words		
Basel, credit risk, financial institution, regulation, risk management, solvency		

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

CET1	Korkealaatuinen ensisijainen ydinpääoma
Direktiivi	EU:n jäsenvaltioille suunnattu lainsäädäntöohje
ESG	Environmental, Social and Governance)
FATCA	Foreign Account Tax Compliance Act.
IRBA	Sisäisten luottoluokituksen menetelmä
MIFR	Master International Frequency Register
P2SD	Payment Service Directive 2
SEPA	Single Euro Payments Area

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	7
2 RAHOITUSMARKKINAT	9
2.1 Pankkitoiminta Suomessa	10
2.2 Yritystoiminnan rahoittaminen	12
3 RAHOITUSMARKKINOIDEN SÄÄNTELY JA VALVONTA	13
3.1 Rahoitusmarkkinoiden sääntely	13
3.2 Luottolaitoslaki	16
3.3 Basel-säännökset	17
3.3.1 Vakavaraisuusasetus	20
3.3.2 Vakavaraisuusdirektiivi	20
3.4 Basel IV ja IRBA menetelmä	21
3.5 Sääntelyn hyödyt ja haasteet.....	22
4 RISKIT JA PANKIN RISKIENHALLINTA	26
4.1 Luottoriski	27
4.2 Markkinariski	30
4.3 Operatiivinen riski.....	30
4.4 Strateginen riski.....	31
4.5 Riskienhallinnan kehittäminen ja sisäinen valvonta	31
5 YRITYSASIAKKAIDEN LUOTOTUS	34
5.1 Erilaiset rahoitusvaihtoehdot	35
5.2 Vakuudet.....	35
5.2.1 Reaalivakuudet	36
5.2.2 Henkilövakuus	38
5.3 Pankkitakaus.....	38
5.4 Luoton hinnoittelu	39
5.5 Luottopäätöksen teko.....	40
6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TOTEUTUS JA TUOTOS.....	43
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	45
LÄHTEET	47

LIITTEET

KUVIOT

KUVIO 1. Rahoitusmarkkinoiden rooli kansantaloudessa	9
KUVIO 2. Vakavaraisuussuhde	18
KUVIO 3. Pankkien vanhat ja uudet pääomavaatimukset	21
KUVIO 4. Pankkitoiminnan riskien väliset ulottuvuudet ja riippuvuudet.	27

KUVIO 5. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan elementit ja työvälineet.....	32
KUVIO 6. Suomalaisten yritysten uudet nostetut lainat ja niiden keskikorko.....	34
KUVIO 7. Riskisopeutetun tuoton laskentakaava	39

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Suomessa toimivien luottolaitosten markkinaosuus.....	11
---	----

1 JOHDANTO

Finanssiala on yksi säännellyimmistä toimialoista kautta maailman. Alaa säädellään kansalliselta tasolta alkaen ja Suomessa luottolaitosten toimintaa ja sääntelyn vaatimia asetuksia valvoo Finanssivalvonta. Finanssialan sääntely koostuu useista eri laista ja säännöksistä. Alalla toimivien luottolaitosten tulee täyttää tietyt sääntelyn vaatimat edellytykset omassa toiminnassaan, ja sääntely onkin muuttanut pankkien toimintatapoja hyvinkin paljon viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Sääntelyn perimmäisenä tarkoituksena on turvata erityisesti tallettajien varat, pitää rahoituslaitokset vakavaraisina sekä tukea kestäväää talouskasvua. Ajan saatossa sääntely on lisääntynyt hyvinkin voimakkaasti ja rahoituslaitokset kokevat sen jopa vaikeasti hallittavaksi ja käsiteltäväksi. Vaikka kansalliset päättäjät ovat huomanneet lisääntyneestä sääntelystä aiheutuvat vaikeudet ja pyrkineet tätä vähentämään ja selkeyttämään, ei tähän tavoitteeseen kuitenkaan ole päästy halutulla tavalla.

Tässä opinnäytetyössä on keskeisimpänä materiaalina käytetty finanssivalvonnan antamia eri määräyksiä ja ohjeistuksia. Lisäksi työssä on nostettu esiin finanssialaa velvoittava lainsäädäntö, joista esimerkkinä on käsitelty lakia luottolaitostoiminnasta (610/2014) sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017). Lisäksi sääntelyssä on joskus jopa ristiriitaisuuksia. Työssä onkin tutkittu finanssialaan kohdistuvaa sääntelyä ja sitä, kuinka se vaikuttaa pankkien luotonantoon, erityisesti yritysasiakkaiden kohdalla. (Finanssivalvonta.fi 2018.)

Haasteeksi on kuitenkin ajan myötä kehittynyt se, että varsinkin sääntely on kiristänyt asunto-
luottojen sekä yritysasiakkaiden luototusta parempien vakuusvaatimusten vuoksi. Tiukentuneen sääntelyn vuoksi yritysten rahoittaminen on vaikeutunut ja investointimahdollisuudet heikentyneet, joka johtaa osaltaan jopa talouskasvun hidastumiseen. Lisäksi COVID-19-pandemia on vaikuttanut talouskasvuun heikentävästi lähes joka alalla.

Tässä opinnäytetyössä sääntelyyn liittyviä termejä ja käsitteitä on avattu alan kirjallisuuden avulla. Opinnäytetyö tarkastelee sääntelyiden vaikutusta rahoituslaitosten toimintaan sekä kuinka sääntely ja valvonta on muuttunut ajan saatossa. Tutkimusongelmana onkin sääntelyn vaikutus luotonantoon ja sen laadukas toteuttaminen nykysäännösten puitteissa. Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää sääntelyiden vaikutus laadukkaan yritysrahoituksen toteuttamiseen, huomioiden ne säännökset ja asetukset, joita luotonantopolitiikassa tulee noudattaa. Työ on

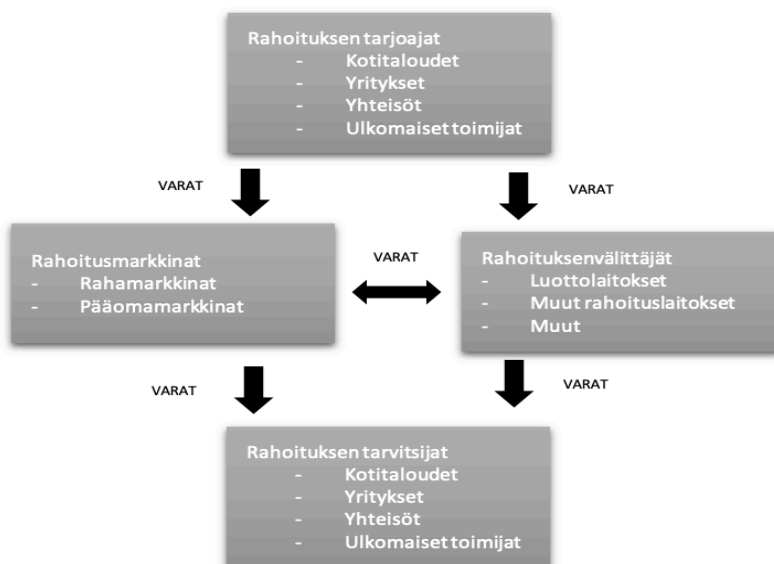
siis rajattu tarkastelemaan yritysasiakkuuksia ja näin ollen ulkopuolelle tutkimuksesta on jäänyt henkilöasiakkaat.

Opinnäytetyön toisessa luvussa kerrotaan yleisesti suomalaisista rahoitusmarkkinoista sekä yritystoiminnan rahoittamisesta. Kolmannessa luvussa käsitellään puolestaan sääntelyyn ja valvontaan liittyvää kirjallisuutta ja sekä näihin liittyviä määräyksiä, lakia ja ohjeistuksia. Luvussa neljä käsitellään aihetta, millaisia riskejä rahoitusala sisältää ja kuinka näitä hallitaan. Lisäksi luku viisi on koostettu yritysrahoitukseen perehtyvistä kirjallisuudesta ja siinä on tutkittu, millaista rahoitusta yritystoiminta voi tarvita rahoittaakseen investointinsa tai toimintansa. Luvussa kuusi on kerrottu, millainen tuotos opinnäytetyöstä on tavoiteltu. Lopuksi työhön on koostettu yhteenveto, jossa on kerrottu miten sääntelyt vaikuttavat luotonantoon ja millaisia haasteita tai mahdollisuuksia tämä tarjoaa rahoituslaitoksille.

Työn liitteeksi olen kirjoittanut kaksi artikkelia, joissa ensimmäisessä on kerrottu aloittavan yrittäjän liiketoimintasuunnitelman tärkeydestä rahoitusta hakiessa. Toisessa puolestaan on mietitty, kumpi vaimentaa yritysluottojen kasvua enemmän, pandemia vai sääntely. Nämä artikkelit ovat syntyneet siitä tarkastelun näkökulmasta, mitkä asiat vaikuttavat yritysrahoitusten saantaan ja niiden kasvuun. Liiketoimintasuunnitelman avulla yrittäjä itse voi vaikuttaa rahoitusmahdollisuuksiinsa. Pandemia taas puolestaan on voinut heikentää yrittäjän halua investoida epävakailta markkinoilla, joissa rahoitusten saanti on muutoinkin vaikeaa.

2 RAHOITUSMARKKINAT

Kontkasan (2015, 11) mukaan rahoitusmarkkinoiden perustehtävänä on ollut allokoida rahoitusylijäämää rahoitusta sitä tarvitseville sektoreille. Rahoitusmarkkinoiden avulla voidaan siis ohjata varoja niitä tarvitseville alijäämäisille toimijoille esimerkiksi erilaisiin investointeihin. Markkinoiden toiminta perustuu erilaisten rahoitusvaateiden kauppaan, joita ovat esimerkiksi erilaiset velkakirjat tai osakkeet. Velkakirja on rahoituksen tarjoajan ja sen tarvitsevan välinen kirjallinen sopimus, jossa sovitaan velanottoon liittyvät sopimusehdot. Velkakirja sisältää aina tiedon lainatusta summasta, viimeisestä takaisinmaksupäivästä, sekä siitä millaisella korolla velka on sovittu lainattavaksi. Osakkeen osto antaa puolestaan oikeuden omistaa jonkin tietyn osuuden jostain yrityksestä tai sen osasta ja on näin ollen oikeutettu omaan osuuteen yrityksen mahdollisesta voitosta. Rahoitusmarkkinoiden avulla ylijäämäinen toimija kykenee hajauttamaan varansa laajemmin pienemmillä kustannuksilla. Rahoitussopimuksia tehtäessä rahoituslaitoksien ollessa välittäjinä, on näiden vastuulla tällöin sopimuksien valvonta, joihin laitoksilla on usein paremmat mahdollisuudet valvoa sopimusten noudattamista. Tämän valvontatehtävän lisäksi rahoituksen välittäjän rooli on luoda rahoitusta ja muuntaa sitä kullekin käyttäjälle sopivaksi, joiden väliset yhteydet nähdään alla olevasta kuvasta. (Kontkanen 2015, 24–25.)

KUVIO 1. Rahoitusmarkkinoiden rooli kansantaloudessa (Suomen Pankki 2021)

Kuvassa 1 esitetään eri toimijoiden asemat rahoitusmarkkinoilla. Rahoituksen välittäjien rooli rahoitusmarkkinoilla on hyvin keskeinen. Tehokkaat rahoitusmarkkinat ovat koko yhteiskunnan etu. Rahoitusmarkkinoiden tehtävänä on siis allokoita varoja ylijäämä- ja alijäämäsektoreiden välillä mahdollisimman tehokkaasti. Tällä tarkoitetaan sitä, että välityksessä ja markkinoilla ei ole tarpeettomia muita kustannuksia, kuten ylimääräiset kaupankäyntikulut tai verot. Lisäksi markkinoiden tehtävänä on välittää ajantasaista tietoa. Säännöllisesti vaaditut tilinpäätöstiedot kertovat sijoittajille yrityksen toimintaedellytysten mahdollisesta heikkenemisestä. Lisäksi osakekurssien muutokset kertovat sijoittajille, että sijoitus muuttunut riskipitoisemmaksi. Rahoitusmarkkinoiden avulla pystytään myös lisäämään rahoitusvaateiden kuten osakkeiden ja velkakirjojen likviditeettiä. Tällöin nämä ovat helposti muutettavana rahaksi. Kun likvidiys on tehokasta, on sijoittajien tällöin mahdollisuus realisoida osakkeensa tai velkakirjansa vaarantamatta pitkäaikaisten investointien toteutumista. Rahoitusmarkkinoiden avulla ylijäämäsektorit pystyvät myös hajauttamaan sijoittamansa varallisuuteen kohdistuvia riskejä. (Knüpper & Puttonen 2018, 53–54.)

2.1 Pankkitoiminta Suomessa

Suomessa nykyaikaisen pankkijärjestelmän juuret ulottuvat 1800-luvulle, jolloin muissakin teollisuusmaissa kansantalous kehittyi ja vahvistui. Tästä ajasta lähtien kaikki pankkien kehitys tapahtui paikallisesti ja pankkien toimintaa alkoi omien toimintaympäristön muutoksien vaikutuksesta syntymään isojakin eroja. Pankkien kansainvälistymisen ja kehittymisen myötä alkoivat syntyä omalla painollaan kansalliset rahoitusjärjestelmät, jotka koostuivat keskuspankista, kansallisista rahoitusmarkkinoista sekä erilaisista rahoituslaitoksista. Pankin toiminnassa muihin yrityksiin nähden on poikkeavaa oman pääoman suuruus. Yli 90 % pankin pääomasta on velkaa, joka tavallisesti koostuu yleisön talletuksista. Kun asiakkaat tallettavat pankkiin rahojaan, maksaa pankki tällöin pidempiaikaisille talletuksille korkoa. Tällöin pankin on mahdollista myöntää puolestaan asiakkaille luottoja, joista puolestaan pankit saavat korkotulojaan. Pankille keskeinen tulon lähde onkin ollut rahoituskate ja tätä muodostuu lisäksi muusta varainhankinnasta maksettujen korkokulujen erotuksesta. Lisäksi pankille tulee muita tuottoja erilaisten palveluiden ja tuotteiden palvelumaksuista sekä toimitus – ja palkkiomaksuista. Pankkitoiminnasta aiheutuvat kulut, vähimmäispääomavaatimukset, valvontamaksut ja sekä mahdolliset luottotappiot tulisi pystyä kattamaan saaduilla tuloilla. Lisäksi pitäisi kyetä näiden lisäksi jakamaan voittoa omistajilleen. (Kontkanen 2015, 9–10.)

Suomessa ensimmäiset säästöpankit perustettiin 1820-luvulla sekä 1900-luvun taitteessa alalle nousi jo kilpailevia pankkeja kuten Suomen Yhdyspankki ja Kansallis-Osake-Pankki. Ensimmäinen osuuskassa Suomeen on perustettu vuonna 1902. Rahoitusmarkkinoiden hiljalleen vapautumisen jälkeen pankkisektorille tuli paljon uusia toimijoita niin ulkomaisia kuin kotimaisiakin. 1980-1990-luvulla tapahtuneet dramaattiset pankkikriisit muuttivat suomalaista pankkirakennetta voimakkaasti ja tällöin konttoreiden ja henkilöstön määrä väheni huomattavasti. Suomalaisessa pankkihistoriassa suurimmat muutokset ovat tapahtuneet 1990-luvulla, jolloin yhdistyneet säästöpankit Suomen Säästöpankki myytiin neljälle eri muulle toimijalle sekä Suomen Yhdyspankki ja Kansallis-Osake-Pankki fuusioitui. Tämän myötä pankkitoiminnasta tuli Pohjoismaissa sekä muissa Baltian maissa laajenevaa toimintaa. Suurena muutoksena on tapahtunut myös pankki- ja vakuutuspalveluiden yhdentyminen, jota tarjotaan samassa konsernissa tai kilpailuryhmässä. Markkinoilla toimii siis finanssikonserneja, joihin kuuluvat pankit, rahoitusyhtiöt, rahastoyhtiö sekä vahinko- ja henkivakuutusyhtiöt. (Kontkanen 2015, 13–14.)

Alla olevasta kuvasta nähdään Suomessa toimivien pankkien markkinaosuudet. Suurimpana toimijana Suomessa toimii edelleen OP Ryhmä, jolla on asuntoluotoista 39 % markkinaosuus sekä yritysluotoista 38 % osuus. Markkinaosuus kuitenkin näiden osalta on hieman laskenut aikaisempaan vuoteen verrattuna. Vuonna 2020 lopussa Nordean ja OP Ryhmän yritysluottojen erotus oli enää vain 6 %. Nordea kasvatti yritysluottojensa markkinaosuutta 2 % sekä Danske Bank 1 % aikaisempaan vuoteen verrattuna. (Suomen Pankki 2021.)

TAULUKKO 1. Suomessa toimivien luottolaitosten markkinaosuus. (Suomen Pankki 2021)

	Asuntolainat		Yrityslainat	
	euroa	%	euroa	%
OP Ryhmä	40 125	39	22 694	38
Nordea	30 179	29	18 808	32
Danske Bank	10 718	10	6 460	11
Kuntarahoitus	284	0	3 283	6
Handelsbanken	3 083	3	3 343	6
Säästöpankkiryhmä	5 641	5	1 218	2
Aktia Bank	4 159	4	659	1
S-Pankki	3 250	3	22	0
POP-pankkiryhmä	2 130	2	460	1
Ålandsbanken	1 416	1	555	1
Hypo-konserni	768	1	57	0
Oma Säästöpankki	1 672	2	704	1
Muut	17	0	1 183	2

2.2 Yritystoiminnan rahoittaminen

Kun pankkisektorilla puhutaan yrityksille suunnatusta rahoituksesta, koskee tämä mikroyritykseksi tai pieneksi ja keskisuureksi yritykseksi laskettavia yrityksiä. Pienistä ja keskisuurista yrityksistä käytetään yleisemmin nimitystä pk-yritykset. Tällaisten yritysluokkien määrittelyssä käytetään henkilöstön ja euromääräisten arvojen rajoja. Mikroyritykseksi lasketaan arvojen mukaisesti yritys, jossa työskentelee vähemmän kuin 10 henkilöä ja jonka liikevaihto tai taseen loppusumma on maksimissaan 2 miljoonaa euroa vuodessa. Pk-yritykseksi lasketaan puolestaan yritys, jossa työskentelee enintään 50 työntekijää ja jonka liikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa vuodessa. (Tilastokeskus 2021.)

Yritystoiminnan rahoittaminen tulee jo mietittäväksi siinä vaiheessa, kun yrittäjä on perustamassa yritystä. Yrittäjällä on alkuvaiheessa liikeidea, joka usein tarvitsee rahoitusta toiminnan käynnistämiseen. Tällöin käytetään usein omia varoja investointien tekemiseen, mutta usein nämä rahoitetaan vieraalla pääomalla. Vierasta pääomaa hankitaan tällöin rahoitusmarkkinoilta, jotka ovat siis ulkopuolisia rahoittajia tai sijoittajia. Rahoituksen välittäjinä toimivat tässä usein pankit. Kun vierasta pääomaa tarvitaan yritystoimintaan, tulee yrityksen tehdä päätökset tarvittavista investoinneista sekä siitä, miten investoinnit rahoitetaan. (Niskanen 2007, 9–10.)

3 RAHOITUSMARKKINOIDEN SÄÄNTELY JA VALVONTA

Kansantalouden hyvälle kehitykselle on edellytyksenä tehokas ja vakaa rahoitusmarkkinoiden toiminta. Rahoitusmarkkinoiden sääntelyllä halutaan taata turvallinen rahoituspalveluiden tarjonta sekä edistää markkinoiden luotettava ja monipuolinen toiminta. Markkinoiden sääntely on hyvin yhdenmukaista kaikissa EU-maissa, ja täten useimmat suomalaiset kansalliset säädökset perustuvatkin EU-sääntelyyn. Tästä Suomessa vastaa valtionvarainministeriö. Ministeriön vastuulla on säädösvalmisteluiden lisäksi seurata markkinoiden toimintaa ja kehitystä sekä osallistua muiden viranomaisten ja osapuolten kanssa erilaisiin kehittämishankkeisiin. Rahoitusmarkkinoiden sääntelyllä voidaan vaikuttaa luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten ja rahastoyhtiöiden toimintaan. Sääntely koskee myös erilaisia maksu- ja selvitysjärjestelmiä. Lisäksi arvopaperi- ja johdannaiskauppaan sekä arvo-osuusjärjestelmään on omat sääntelynsä ja säädökset. Sääntelyn avulla voidaan lisäksi valvoa rahoitusmarkkinoita sekä hallita rahanpesun estämistä. (Valtionvarainministeriö 2021.)

Sääntelyn rooli rahoitusmarkkinoilla on siis keskeinen. Ilman sääntelyä rahoittajat altistuvat ylimääräisille riskeille huonon informaation vuoksi. Sijoittajat puolestaan pidättäytyvät sijoituksesta tai sijoittavat sellaisiin kohteisiin, joissa sijoittajansuoja on heidän mielestään riittävällä tasolla. Liian tiukka sääntely voi puolestaan taas aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia niin rahoittajille kuin kohdeyhtiöille ja estää uusien rahoitusinstrumenttien tulon markkinoille. (Lauriala 2008, 61–62.)

3.1 Rahoitusmarkkinoiden sääntely

Ruuskasen (2009, 16) mukaan rahoitusmarkkinoiden sääntely on moninaista sekä jatkuvasti uudistuvaa ja kehittyvää. Sääntelyn keskeisimpänä tarkoituksena on, että rahoitusmarkkinat olisivat vakaat ja turvalliset sekä se kestäisi erilaisia kriisejä, joita maailmantaloudessa voi syntyä. Toisena pyritään lisäksi siihen, että voitaisiin turvata tallettajien varat. Sääntelyn avulla pyritään suojaamaan myös asiakasta. Rahastoyhtiön, sijoituspalveluyrityksen tai pankin asiakasta suojataan esimerkiksi talletussuojajärjestelmällä ja sijoittajien korvausrahastojärjestelmällä. Lisäksi tarjoajan tulee taata toimiva ja turvallisen maksujärjestelmä. Oikeiden ja riittävien

tietojen saanti arvopaperimarkkinoilla asiakkaille on ensiarvoisen tärkeää, josta on hyvin tarkkaan säännelty. Sijoittajalle tulee antaa sijoitustuotteista esimerkiksi lyhyet ja helposti ymmärrettävät avaintiedot, jossa keskeiset asiat ilmoitetaan asiakkaalle. Sijoitustoimintaan kuten muuhunkin pankkipalveluiden tuotteiden tarjoamiseen kytkeytyy sääntelyn lisäksi vielä Finanssivalvonnan antamia erillisiä ohjeita, joita pankin tulee noudattaa. Työssä käsitellään myöhemmin tarkemmin määräystä ja ohjeistusta luottoriskien arvioinnista rahoitussektorin valvottavissa. (Valtiovarainministeriö 2021.)

Arvopaperimarkkinat ovat yrityksille ja tietyille julkisyhteisöille väylä, jonka kautta he saavat tai ylläpitävät toimintaansa tarvittavaa pääomaa tai rahoitusrakennetta. Rahoitusta tarvitseva taho laskee markkinoille tarjoamansa rahoitusvälineen ostettavaksi sijoittajille, joilla on varoja sijoittaa tarjottuun tuotteeseen. Liikkeellelaskun jälkeen rahoitusvälineitä vaihdetaan jälkimarkkinoilla. Markkinapaikat ja niiden ylläpitäjät sekä sijoituspalveluiden tarjoajat ovat keskeisessä roolissa arvopaperimarkkinoilla. Näiden toimintaa on säännelty kattavasti. Arvopaperimarkkinoilla tiedonantovelvollisuuden avulla halutaan ylläpitää sijoittajien luottamusta markkinoihin. Lisäksi tällä halutaan lisätä niiden läpinäkyvyyttä ja avoimuutta sekä pyritään estämään väärinkäyttöä. Tiedonantovelvollisuutta ohjaavat myös kirjanpito- ja tilinpäätössääntely. Lisäksi Sijoituspalvelujen ja rahastojen tarjoamisesta säännellään sijoituspalvelulaissa (747/2012) sekä joukkorahoituksen välittämisestä kansallisesti joukkorahoituslaissa (734/2017). Arvopaperimarkkinoiden infrastruktuurin sääntelyä määritellään puolestaan asetuksella (EU) N:o 648/2012, jossa on määritelty raportointivaatimukset koskien OCT-johdannaisia, säädökset kauppatietorekisterin toiminnasta ja keskusvastapuolen toiminnalliset ja valvontaan liittyvät vaateet. (Valtiovarainministeriö 2021.)

Sijoituspäätöksissä pyritään myös painottamaan tulevaisuudessa enemmän kestävyystekijöihin, jossa huomioidaan ympäristön, sosiaalisen ja hyvän hallinnon näkökulmat. Ilmastonmuutoksen sekä myös COVID-19-pandemia vaikutuksia kestävään talouskasvuun on haettu kestävä kasvun rahoituksen toimintasuunnitelmalla. EU:ssa onkin julkaistu kolme asetusta tähän liittyen. Ensimmäinen asetusta on ns. Taksonomia-asetus, joka määrittää kestävässä rahoituksessa kestäväälle ympäristölle huomioivalle toiminnalle EU-kehikon. Toisella asetuksella, joka koskee tiedonantovelvollisuutta, lisätään tietoutta kestävyysriskeistä sekä muihin siihen liittyvistä näkökulmista omaisuudenhoitajille ja institutionaalisille sijoittajille. Kolmas asetusta koskee puolestaan määrittämisen kahdesta vähähiilistä vertailuarvotyypistä sekä ESG-tiedonantovelvoitteita vertailuarvoille. (Valtiovarainministeriö 2021.)

Maksujärjestelmät ja erilaiset maksuvälineet ovat olleet merkittävän muutoksen kohteena viime aikoina. Käteisen rahan vähenemisen myötä elektroninen maksutekniikka kehittyi jatkuvasti sekä sähköinen kaupankäynti lisääntyy. EU-alueella erilaiset maksumuodot ovat muuttunut kansallisesta järjestelmästä kohti SEPA (Single Euro Payment Area- ratkaisua. Kyseessä on standardisoitu maksujärjestelmä, jossa suomalaisista maksujärjestelmistä on siirrytty kansainväliseen maksujärjestelmän käyttöön. Jotta yhteismarkkinoita voidaan tukea tehokkaasti sekä maksamista yhtenäistää, on tässä sääntelyn määrä lisääntynyt merkittävästi EU-tasolla. Vuonna 2018 voimaanpannussa maksupalveludirektiivissä PSD2 määritellään maksutoimeksipalveluantoa ja tilitietopalvelua koskevat säännökset. Lisäksi korttipohjaisten maksutapahtumien toimitusmaksuista on annettu asetus korttimaksujen siirtohintasetus (MIFR) EU 2015/75 jossa rajoitetaan korttimaksujen siirtohintoja osapuolten välillä. Lisäksi maksamiseen ja maksujen liittyvään vertailukelpoisuuteen sekä tilien siirtämiseen on annettu komission toimesta ehdotus Perumaksupalveludirektiivistä (PAD), joka on astunut voimaan. 1.1.2017. (Valtiovarainministeriö 2021.)

Yksi ehkä tärkeimmistä ja päivittäisessä työssä näkyvä rahoitusmarkkinoiden kehittämisen tehtävistä on rahanpesun ja terrorismin estäminen. Rahanpesulla rikollisesta toiminnasta saadut varat pyritään allokoimaan laillisen maksujärjestelmän läpi, jotta voidaan peittää rahojen alkuperä tai sen omistajat. Tarkoituksena rahanpesussa on saada hankitut varat näyttämään lailliselta. Jos rahanpesu pystytään estämään, saadaan tällä torjuttua uusia rikoksia. Rahanpesu on yleensä kansainvälisen rikollisten järjestäytyntä toimintaa. Tehokkaalla rahanpesulla ylläpidettyä rahoitusjärjestelmän vakaus sekä luotettavuus. Terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan taas puolestaan rahavarojen siirtämistä toiminnan kehittämiseen, tukemiseen tai ylläpitämiseen. Terrorismin rahoittaminen on usein kansainvälistä, joten tästä syystä valvonnan on oltava rahan ylittävää. Rahanpesun selvittelykeskus vastaa terrorismin rahoittamiseen liittyvää yhteistyötä kansallisesti sekä terrorismin rahoittamisen torjunnan ryhmä selvittää rahoittamiseen liittyvää selvittelytyötä ilmoitusvelvollisilta saatuihin tietoihin, sekä oman analysoinnin kautta tehtyihin havaintoihin. (Valtiovarainministeriö 2021; rahapesu.fi 2021.)

Suomessa rahanpesua ja terrorismin rahoittamisen vastaisesta sääntelystä on annettu rahanpesulaki 444/2017, jota suomessa noudatetaan ja tätä täydentävät useat muut erillislait. Kansallisessa lainsäädännössä on Euroopan unionin sääntelyä, joita on annettu eri direktiiveissä

ja asetuksissa. Viimeisin muutos on tehty viidennellä rahanpesudirektiivillä vuonna 2018. Rahanpesusta säädetään myös EU:n maksajan tiedot asetuksessa. Rahanpesulaissa on säädetty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä sen paljastamisesta ja selvittämisestä. Lisäksi lain avulla pyritään tehostamaan rikoksella saadun hyödyn paljastumista sekä takaisinperimistä. (Valtiovarainministeriö 2021; Finlex 2017.)

Rahanpesulain noudattamisessa jatkuvasti korostuneessa asemassa on asiakkaan tunteminen sekä tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot. Laissa on määritelty tarkasti, milloin asiakassuhdetta ei saa perustaa tai tiettyä liiketoimia suorittaa, ellei asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä toimia pystytä toteuttamaan. Ilmoitusvelvollisella on myös velvollisuus arvioida, tuleeko tämän tehdä epäilyttävästä liiketoimesta ilmoitus. Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot tulee selvittää yrityksen, yhteisön tai yhdistyksen osalta, joita puolestaan kaupparekisterilain 3 § 1 momentin 1 ja 4–6 kohta edellyttää. Lisäksi laissa määritellään, että asiakkaan tulee pyynnöstä toimittaa ilmoitusvelvolliselle tämän suorittaessa tuntemiseen liittyviä toimenpiteitä. (Finlex 2017.)

3.2 Luottolaitoslaki

Pankkien toimintaa sääntelee luottolaitoslaki, joka säädettiin vuonna 1933. Finanssikriisin seurauksena ja Basel III -vakavaraisuusasetuksen myötä lakia uudistettiin ja säädettiin uusi laki luottolaitostoiminnasta (610/2014), joka koskee kaikkea toimintaa, missä vastaanotetaan talletuksia sekä tarjotaan omaan lukuun asiakkaille luottoja tai muuta rahoitusta tarvitsevaa. Tunnusomaista juuri tällaiselle toiminnalle on varojen hankkiminen yleisöltä tai rahoituksen tarjoaminen omasta taseesta. Lisäksi kiinnitysluottopankkien toimintaa koskeva uudistettu laki on astunut voimaan vuonna 2010. (Kontkanen 2015, 24–25.)

Luottolaitostoiminnasta säädetyllä lailla on saatettu voimaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/48/EY sekä direktiivi 2006/49/EY, joissa säädetään luottolaitosten liiketoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta sekä omien varojen riittävydestä. Lisäksi laissa säädetään luottolaitostoiminnalle asetetuista vaatimuksista sekä näiden toteuttamisen valvonnasta. Laki koskee talletuspankkeja, luottoyhteisöjä ja maksuliikkeyhteisöjä. Luottolaitostoiminnan harjoittamiseen tarvitaan aina toimilupa, jonka Rahoitustarkastus myöntää. Jotta Rahoitustarkastus myöntää toimiluvan, tulee luottolaitoksella olla 5 miljoonan euron osake-, osuus-

tai peruspääoma sekä luottolaitos saa harjoittaa vain laissa määrättyä ja siihen liittyvää toimintaa. Luottolaitosten eri muotojen toimintaoikeudet poikkeavat laajalti toisistaan ja laajimmat oikeudet ovat talletuspankilla, jolla on oikeus vastaanottaa talletuksia yleisöltä. (Lauriala 2008, 65–66.)

Luottolaitoslaitoslaki uudistui Basel II -uudistuksen myötä vuonna 2007, joka oli pitkälti saman sisältöinen pois lukien kuitenkin vakavaraisuuteen liittyvät säädökset. Basel III -uudistuksen myötä, joka annettiin finanssikriisin myötä, uudisti myös luottolaitoslain (610/2014). Laissa uudistettiin voimakkaasti luottolaitoksien vakavaraisuutta, sekä muuta taloudellista asemaa koskevia säännöksiä. Lisäksi suoraan sitovalla EU:n vakavaraisuusasetuksella, jossa säädetään luottolaitosten taloudellisten tietojen julkistaminen. EU:n vakavaraisuusasetus on suoraa toimialaa sitova asetus, joten aikaisemmat säännökset tähän viitaten kumottiin uuden lain myötä (Kontkanen 2015, 24–25.)

3.3 Basel-säännökset

Rahoitusmarkkinoiden kansainvälistyessä, Baselin pankkikomitea alkoi kiinnittää huomiota kansainvälistä liiketoimintaa harjoittavien pankkien vakavaraisuuteen. Baselin komitea julkaisi vuonna 1987 suosituksen vakavaraisuudesta, jolla haluttiin antaa kiinnittää huomiota pankin oman pääoman suhdetta riskipainotettuihin saamisiin. Kyseinen suositus on ollut nykyisen riskienhallinta- ja vakavaraisuussääntöjen kivijalkana. Tämä tarkoitti sitä, että pankilla tulisi olla kahdeksan prosentin minimipääoma suhteutettuna riskipainotettuihin saamisiin, sijoituksiin sekä taseen ulkopuolisiin eriin. Riskipainotuksella tarkoitettiin tässä tilanteessa sitä, että yritysluotoilta edellytettiin korkeampaa omaa pääomaa verraten asuntoluottoihin, joita pidettiin turvallisempina. Tällä suosituksella haluttiin estää pankin joutuminen selvitystilaan, jos asiakas-kunta joutui suhdanteista tai muusta syystä taloudellisiin vaikeuksiin. Pankit kuitenkin hyödynsivät luottojen arvopaperistamista, joiden avulla vakavaraisuusvaade saatiin horjuvin keinoin näyttämään kohtuulliselta. (Ruuskanen 2008, 37–38.)

OMIEN VAROJEN KOKONAISMÄÄRÄ

> 8%

RISKIPAINOTETUT SAATAVAT (LUOTTORISKI+MARKKINARISKI)

KUVIO 2. Vakavaraisuussuhde (Ruuskanen 2008, 108)

Toimintaympäristön, pankkitoiminnan ja asiakaskäyttäytymisen voimakkaan muutoksen myötä riskienhallintamenetelminkin tuli painetta kehittyä vastaamaan nykypäivän vaateita. Basel II-muutoksien myötä haluttiin paikata aiemmassa suosituksessa ilmeneviä aukkoja ja astuikin vuonna 2007 voimaan uusi sääntelykehikko. Tämän myötä haluttiin lisätä rahoitusjärjestelmän vakautta. Ylläolevaan vakavaraisuuden laskentatapaan tuli muutoksia useaan kohtaan. Luottoriskin riskipainot määräytyivät jatkossa asiakkaiden luottoluokituksen mukaan. Lisäksi riskipainotettuihin saataviin laskettiin operatiiviset riskit, joka tuli lisäämään riskipainotettuja saatavia ja tarvittavan pääoman määrää. (Ruuskanen 2008, 108–109.)

Basel II-uudistuksen myötä varsinkin yritysrahoittamisen hinnoittelu on muuttunut riskilähtöisemmäksi. Pankin johdon tulee huolehtia siitä, että sillä on käytössään toimiva ja tehokas riskien arviointi- ja raportointijärjestelmä sekä toimiva pääomaan riittävyden arviointiprosessi ja että järjestelmien ja prosessien laadun valvonnasta on kriittiset arviot käytössään. Yrityksen hakiessa rahoitusta, määräytyy tämän vaadittava oman pääoman määrä pankin sisäisen luottokelpoisuuden arvioinnin perusteella. Toisin sanoen, mitä heikompi yrityksen luottokelpoisuus on, sitä enemmän tämä sitoo pankin omaa pääomaa. Tällöin luonnollisesti oman pääoman tuottotavoitteen saavuttamiseksi pyritään saamaan yritysluotosta korkeampi marginaali. Jos yrityksen luottokelpoisuus on kuitenkin hyvä, toiminta kannattavaa ja vakiintunutta, on tällöin marginaali pienempi. Luottoriskin arviointi koostuu neljästä eri osa-alueesta, joita ovat todennäköinen maksukyvyttömyys, tappio-osuus, maksukyvyttömyyshetkellä oleva vastuun määrä sekä tämän maturiteetti eli juoksuaika. Basel II -sääntely jakautuu siis kolmea toistaan täydentävään pilariin, joista pankkien vakavaraisuuden sääntelyn ja valvonnan tulisi perustua. (Ruuskanen 2008, 144–145.)

Kaikkien rahoitus- ja luottolaitosten omien pääomien suhteellinen määrän sääntely on yksi oleellinen väline rahoitusmarkkinoiden vakauden turvaamisessa. Sääntelyn perustana onkin Baselin pankkivalvontakomitean suositukset sekä EU:lta tulleet säädökset. Basel II -uudistuksessa on kannustettu rahoitustoimialaa jatkuvan riskienhallinnan kehittämiseen. Tätä kehitystä

tarkennettiin vielä Basel III -uudistuksen myötä, jossa pankkien pääomavaatimuksia tiukennettiin sekä vaaditaan enemmän parempilaatuista pääomaa. Valvojien huomioidessa vähimmäispääomavaatimusten noudattamista seuraavat he myös entistä tarkemmin riskien hallintajärjestelmien kehittämistä, joka onkin yksi Basel III -uudistuksen tärkeimmistä painopisteistä.

Vakavaraisuusuudistusten tärkeimpänä tavoitteena on ollut luoda kolmen pilarin vakavaraisuuskehikko, jossa rahoitusjärjestelmän järjestelmäriski on pyritty minimoimaan. Pankkien vakavaraisuus koostuu ns. kolmesta eri pilarista, joista ensimmäinen sisältää luotto- ja markkinariskistä sekä toiminnan riskeistä tulevat vakavaraisuusvaatimusten laskentasäännöt tarkoittaen sitä, että pankeilla tulee olla riittävä pääoma varautuakseen mahdollisiin luottotappioihin, jotka tulevat velallisen luottokelpoisuuden heikkenemisestä. Toisessa pilarissa edellytetään, että pankeilla on kokonaisvaltainen vakavaraisuuden riittävyuden arviointiprosessi, jonka ylin johto on hyväksynyt ja tätä ohjataan ja valvotaan tehokkaasti. Tällaisen arviointiprosessin tulee sisältää riskien tunnistamisen, niiden mittaamisen, arvioimisen sekä seurannan ja raportoinnin, jonka avulla voidaan tällöin varmistaa pääoman riittävyys suhteessa pankkien kokonaisriskeihin. Kolmas pilari vakavaraisuuskehikossa nojautuu markkinakurin varaan, jossa pankkeja edellytetään kertomaan tarkemmin kokonaisriskeistään sekä omasta riskienhallinnastaan. Tämän uudistuksen myötä on pyritty luomaan pankeille kannustin, joka tukisi heitä käyttöönotamaan ja kehittämään parempia riskien mittaamis- ja hallintamalleja. (Kontkanen 2015. 84–86.)

Vaikka Basel II oltiin luotu jo kattavampaa järjestelmää pääomien vähimmäismäärästä suhteessa taseiden kokonaisriskiin, paljasti vuonna 2008 maailmanlaajuinen finanssikriisi sen puutteet. Pääomavaatimusten huomattiin olevan tällaisessa häiriötilassa liian pienet sekä laadultaan riittämättömät, jotta olisi kyetty kattamaan tilanteesta aiheutuvat tappiot. Kriisistä selviytymisen jälkeen tehtiin sääntelyyn jälleen kokonaisuudistus, joiden soveltaminen EU:ssa alkoi portaittain vuodesta 2014. Syntyi siis Basel III, jonka suositukset otettiin voimaan luottolaitosdirektiivillä ja EU:n vakavaraisuusasetuksella 2019 mennessä. Aiemmin säädetyn 8 % vähimmäispääoman tulisi sisältää korkealaatuisempia omia varoja. Tämän lisäksi luottolaitosten tulee täyttää 2,5 % suuruinen yleinen ja pysyvä lisäpääomavaatimus. Näiden muutoksien lisäksi pankille voidaan asettaa lisäksi muuttuva lisäpääomavaatimus, jos tähän nähdään aiheutta järjestelmäriskin tai luotonannon kasvun suhteen. Jos kaikki pääomavaatimukset vaadittaisiin pankeilta, nousisi tällöin kokonaispääomavaatimukset enimmillään 16,5 % suhteessa riskipainotettuihin saamisiin. (Asplund 2016.)

3.3.1 Vakavaraisuusasetus

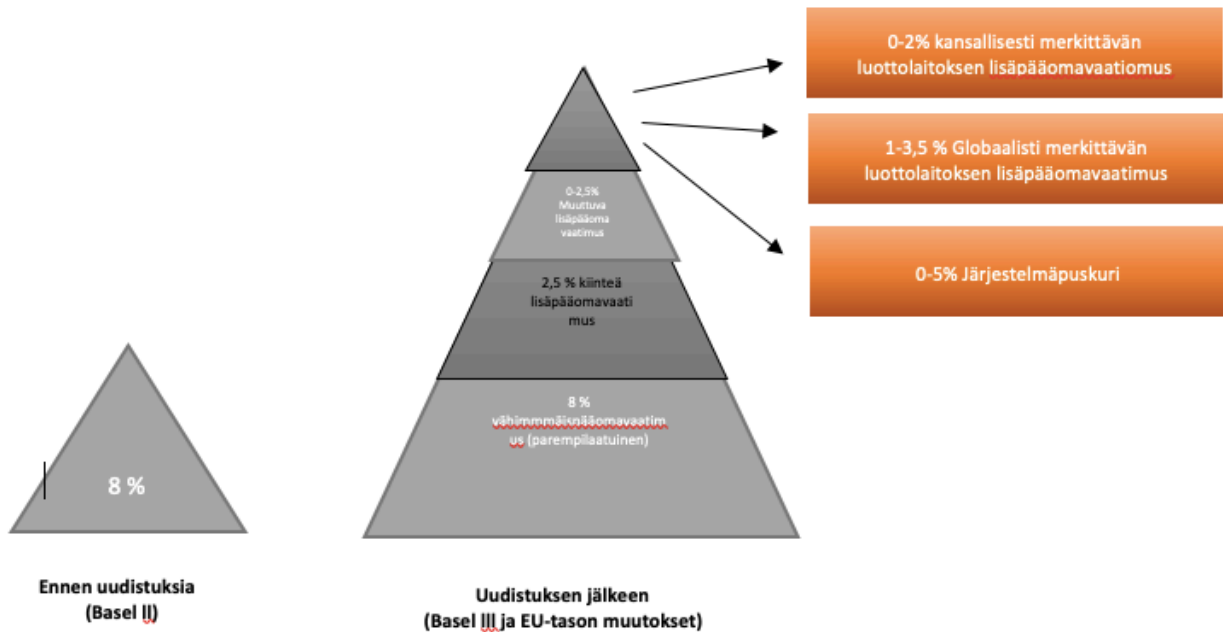
Vakavaraisuusasetuksessa määritellään, että odottamattomien tappioiden kattamiseksi ja vakavaraisuuden säilyttämiseksi pankkien on pidettävä hallussaan riittävästi pääomaa. Vaaditun pääoman määrään vaikuttaa pankin varoihin vaikuttavat riskit. Tämä ilmaistaan asetuksessa osuutena riskipainotetuista omaisuuseristä. Turvallisemmat omaisuuserät edellyttävät vähemmän pääomaa, kun taas puolestaan riskialttiimmilla omaisuuserillä riskipainotus on suurempi. Nämä luokitellaan tiettyihin luokkiin sen mukaisesti, kuinka laadukkaita tai riskipitoisia pääomat ovat. Korkealaatuisinta pääomaa pidetään ensisijaisena pääomana ja tätä kutsutaan ydinpääomaksi. (CET1). Tämän lisäksi on olemassa toissijaista pääomaa, josta pankki voi maksukyvyttömyyteen joutuessaan maksaa sijoittajille tai velkojille. (Eurooppa-neuvosto 2021.)

Vakavaraisuusvaatimuksen lisäksi pankeille on asetettu maksuvalmiusvaatimus, minkä avulla varmistetaan, että pankilla on likvidejä varoja 30 päivän ulosvirtauksessa, jos sitä kohtaa vakava stressitila. Pankin ulosvirtauksessa likvidien varojen määrä tulisi olla vähintään 25 %. Lisäksi asetuksessa on mainittu velkaantuneisuusasteesta, joka pankkien tulee aina ilmoittaa. Tämä saadaan laskettua jakamalla ensisijainen pääoma jaettuna konsolidoidun eli koko konserniin kuuluvien yhtiö taseen keskimääräisellä loppusummalla. (Eurooppa-neuvosto 2021.)

3.3.2 Vakavaraisuusdirektiivi

Basel III- säännökset on täytäntöön pantu lisäksi vakavaraisuusdirektiivillä, joka on siirretty jäsenmaittensa lainsäädäntöön. Tässä on esitetty säännöstö koskien pääomapuskureita, vakavaraisuuden valvontaa, hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää sekä palkitsemisen ja tulospalkkioihin liittyviä säännöksiä. Vakavaraisuusasetuksessa määritellyn ydinpääoman osuuden on oltava 4,5 %, jonka lisäksi pankeilla tulee olla vielä yleinen pääomapuskuri sekä vastasyklinen pääomapuskuri. Yleisen pääomapuskurin eli ydinpääoman osuus tulee olla 2,5 % pankin kokonaisriskin määrästä. Tämän puskurin avulla pankin tulee säilyttää oma pääoma. Ellei tällaista puskuria pankilla ole, tulee sen rajoittaa tai lopettaa osinkojen ja tulospalkkioiden maksaminen. Puhuttaessa vastasyklisestä pääomapuskurista, pidetään tätä tarpeellisena vakavaraisuusvälinenä, jonka avulla pyritään tasaamaan suhdanteita pankin luotonantoon. Jos talous hidastuu tai jopa supistuu, pystytään tämän puskurin purkamisella jatkamaan reaalityön

luotottamista. Tällaisessa tilanteessa pätee samat rajoittavat tekijät osinkojen ja tulospalkkioiden maksun suhteen, jos pankit eivät noudata tällaista puskuria. Lisäksi direktiivissä on määritelty muita pakollisia puskureita, mutta näiden pakollisuus koskee vain sellaisia pankkeja, joiden asema on maailmanlaajuinen sekä koko järjestelmän kannalta olennaisessa asemassa. (Eurooppa-neuvosto 2021.)

KUVIO 3. Pankkien vanhat ja uudet pääomavaatimukset. (Asplund 2016)

3.4 Basel IV ja IRBA menetelmä

Mete Feridunin ja Alper Özünin artikkelissa ”Basel IV implementation: a review of the case of the European Union” kerrotaan kuinka tehokkaampien riskien tunnistamiseen sekä käytäntöjen yhtenäistämisen vuoksi Baselin pankkivalvontakomitea on antanut uudet säännöt 7.12.2017, jotka tulee ottaa käyttöön vuodesta 2022 alkaen asteittain. Uudistetussa Basel IV säännöksessä tarkennuksia sekä tiukennuksia tulee pankin vakavaraisuuslaskentatapaan sekä pankin sisäisten riskilaskentamallien käyttöön. Sisäisiä laskentamalleja sanotaan ns. IRBA-malleiksi. Säädöksen tuoman muutoksen mukaisesti riskipainojen tulee olla minimissään 72,5 % suh-

teessa standardimalleilla laskettuihin riskipainoihin. Tämä tarkoittaa sitä, että jos sisäisiin malleihin liittyy pienempi riski, pankin tulee nostaa vastaavasti omia riskipainojaan ja pääomasijoituksiaan. Uudesta määräyksestä on herännyt rahoituslaitoksissa huoli kohtuuttoman korkeaksi nousevista pääomakustannuksista, vaikka perimmäisenä tarkoituksena on luoda edelleen turvallinen ja korkeamman pääoman omaava pankkijärjestelmä. Sääntely on tarkoitus laittaa voimaan EU:n tasolla pääomavaatimuksessa III (CRR III). Kun säännökset on laitettu voimaan, on Euroopan keskuspankki arvioinut riskipainotettujen omaisuususerien kasvavan keskimäärin 28 %. Tällöin pankkien tulee vastata vaateeseen lisäpääomavaatimuksesta nostamalla rahoitus- tuotteidensa hintoja tai rajoittamalla rahoitustarjontaa. Tämä vaikuttaa kaikkein voimakkain yritysten luotonsaantiin. Yritykset, joilla ei ole ulkoista luottoluokitusta, nousee heidän kohdallaan riskit merkittävästi, jopa 50 %. Ulkoinen luottoluokitus on käytössä arviolta vain 20 % eurooppalaisista yrityksistä. Siksi suurin osa yrityksistä hankkivatkin rahoituksensa hyvin pankkisuhteiden avulla. Pankit ovat voineet arvioida yritysasiakkaidensa luottoluokitusta omien sisäisten mallien kautta, jotka jatkossa eivät ole mahdollista enää suuryrityksille tai rahoituslaitoksille. Basel IV täytäntöönpanoa on lykätty vuodella eteenpäin 1.1.2023 COVID-19-pandemian vuoksi, joka on myös tärkeää siksi, että voidaan arvioida täytäntöönpanon vaikutuksia nykyiseen maailmantalouden tilanteeseen.

3.5 Sääntelyn hyödyt ja haasteet

Wuolijoen (2016) mukaan hyvään sääntelyyn liittyviä periaatteita ja haasteita, vaikka Wuolijoki ei pidäkään sääntelyä ainoa oikeana mittarina. On tärkeää, että tietyistä asioista säädetään laissa mutta osaa tulisi muotoutua kilpailun mukaan.

Finanssialan sääntely on sidoksissa vahvasti silloisiin poliittisiin ja taloudellisiin olosuhteisiin. Ajan saatossa sääntely on lisääntynyt voimakkaasti. 2010 luvulla on oltu luomassa EU:lle yhteistä pankkiunionia yhteisillä pelisäännöillä, jonka toivottaisiin toimivan tarkoin säänneltyinä. Sääntelyä on arvioitava hyvin kriittisesti ja kokonais kuvan luominen aiheesta on haastavaa. Nopeasti lisääntyvä sääntely haastaa käsityksen siitä, täyttääkö voimakkaasti lisääntynyt sääntely enää hyvän sääntelyn tunnusmerkkejä. Finanssialaan kohdistuva sääntely on hyvin laajaa ja

siitä saatavaa yleiskuvaa on vaikea hahmottaa. Sääntelyn perimmäisenä tarkoituksena pyritään aina tukemaan pankkijärjestelmän vakautta ja tehokasta taloutta. Silti on vaikea arvioida, toteutuvatko asetetut tavoitteet normeilla, jotka on säädetty. Periaatteena hyvälle sääntelylle voidaan pitää sitä, että tämä on sovittuja toimintatapoja, jossa lainsäädäntö on valmisteltu laadukkaasti sekä nämä ovat muodollisesti laadittu oikein. Siksi onkin tärkeää, että sääntely olisi aina perustuslainmukaista ja että se olisi sopuosinnussa kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Sääntelyn ollessa onnistunutta, on tämä johdonmukaista sekä helposti tulkittavaa, jota on yksinkertaista noudattaa ja soveltaa. Lisäksi sääntely on onnistunut, jos tätä on helppo valvoa. Sääntely koostuu lakikielestä ja siksi on tärkeää, että tämä noudattaa tiettyjä lakikielelle asetettuja vaatimuksia. Lakikielen tulee olla yksinkertaista, virheetöntä ja täsmällistä sekä se on johdonmukaista, jota voidaan yksiselitteisesti noudattaa. Demokraattisessa oikeusvaltiossa sääntelyä on aina tietty vähimmäismäärä ja finanssialan sääntely perustuuakin pitkälti EU-normeihin. Tämä kuitenkin on aiheuttanut kritisointia siitä, että säädösmäärä koetaan melko suureksi ja siiloutuneeksi.

Sääntelyä on tarkasteltu jo vuoden 1980-luvulta alkaen, ja nykyisinkin EU-komission yhtenä tärkeänä painopisteenä on parempi sääntely. Sääntelyn laadukkuuden parantamisessa pyritään siihen ensisijaisesti, että sääntelyä ei tulisi lisätä jatkuvalla tahdilla kohtuuttomasti. Onkin pyritty siihen, että unionitason sääntely olisi hyväksyttävää vain silloin, kun se tuo selkeää lisäarvoa alueensa yrityksille ja kansalaisille. Finanssikriisi kuitenkin muutti sääntelyn suuntaa voimakkaasti entisestään. Kriisi aiheutti sääntelyn nopean lisääntymisen sekä niiden merkitys korostus entisestään. Tätä kuitenkin on pyritty tarkastelemaan vuonna 2015 käynnistyneessä kokonaisarviossa, jossa pyrittiin tarkastelemaan sääntelyiden hyötyjä sekä johdonmukaisuutta. Ja mikä tärkeää, tarkastelussa huomiottiin myös, kuinka sääntely on vaikuttanut talouskasvuun tai rahoituksen saatavuuteen. Tarkastelun lopputuloksena saatiin vuonna 2016 288 lausuntoa, jossa esitettiin kritiikkiä sääntelyn aiheuttamasta vakavaraisuusvaatimuksista, joilla koettiin olevan kielteisiä vaikutuksia luotonantoon. Lisäksi ongelmana nähtiin asiakkaansuojasääntelyn epäjohdonmukaisuudet sekä kohtuuttoman korkeaksi kasvaneet riskienhallintakustannukset. Sääntelyyn on herätty myös Suomen hallituksessa, ja hallitusohjelmassa linjattiin, että kansallisesta lisäsääntelystä EU-säännöksiin toimeenpanossa pyrittäisiin pidättäytymään. Vuoden 2006 sääntelyohjelmassa huomattiin finanssialan joutuvan jonkinlaiseen sääntelykierteeseen, jolloin sen vaikutus heikkenee eikä tätä pystytä enää hyvin hallitsemaan.

Hyvässä sääntelyssä ei kuitenkaan ole mitään tiettyjä rajamäärettä, paljonko sääntelyä tulisi olla. Sääntely kuitenkin koetaan kokonaisvaltaisesti hyvin hankalaksi ymmärtää kokonaisuutena, josta tietävät ainoastaan erityisnormiston tuntevat virkamiehet. Finanssivalvonta on Suomessa kiinnittänyt huomiota sääntelyn ristiriitaisuuteen. Luottolaitoslain ja asiakkaan tuntemisvelvoitteet nähdään olevan ristiriidassa esimerkiksi asiakkaansuojaa koskevan sääntelyn kanssa. Lisäksi lisääntynyt sääntely on aiheuttanut se, että sen tulkinnassa tulisi olla perehtynyt muihin kansainvälisiin lakeihin ja säännöksiin. Tästä hyvänä esimerkkinä pidetään sitä, Suomi muiden EU-maiden mukaisesti hyväksyi FATCA-tietojenvaihtosopimuksen. Kyseinen sopimus edellyttää, että Suomi ja Yhdysvallat oman maan asiakkaidensa tulo- ja varallisuustietoja, joita vaihtavat keskenään. Jotta tietoja voidaan suomesta luovuttaa Yhdysvaltoihin, tulee suomalaisten pankkien nämä aluksi kerätä asiakkailtaan. Tällöin olisi tärkeää, että pankit tuntisivat FATCA-sopimuksen sisältö, jotta heidän raportointivelvollisuus täyttyy. Tämä ei kuitenkaan riitä, sillä sopimus sisältää osa-alueita Yhdysvaltojen sisäiseen verolainsäädäntöön. Nyt pankit raportointivelvollisuutensa vuoksi keräävät tietoja asiakkailta, sillä uhalla että tietojen laiminlyönnistä on mahdollisuus saada sakkorangaistus. (FINE 2016.)

Sääntely on muuttanut rahoituslaitosten toimintaa viimeisen kolmenkymmen vuoden aikana hyvin paljon. Määräykset ja ohjeistukset ovat lisääntyneet niin paljon, että tämä tuottaa useille alan toimijoille jo vaikeuksia pysyä viimeisimpien uudistuksien perässä. Kun sääntelystä ilmevät määräykset ja ohjeet siirretään käytäntöön ja näitä yritetään sopeuttaa toimintaan, on jo uudet muutokset ja ohjeistukset tulossa korvaamaan vanhaa toimintaohjetta. Sääntelyn toivotaan kevenevän, sekä sen odotetaan olevan selkeämpää, jota on helpompi viedä käytäntöön. Lisäksi sääntelyn toivottaisiin olevan suvaitsevaisempaa, koska tämän tiukentuminen on vaikuttanut negatiivisesti luotonantoon. Lisäksi sääntelyllä halutaan yhdenmukaistaa rahoituslaitosten toiminta- ja menettelytapoja vakavaraisuuden ja kannattavuuden vuoksi. Pyritään siis estämään jo koettujen finanssikriisien kaltaisia tiloja. Vakavaraisuus koostuu pääasiallisesti hyvistä luottoasiakkaista, jotka on sisäisillä luottoluokitusperiaatteilla arvostettu eri luottoluokkiin. Tähän on haettu yhtäläisyyttä yhtenäistämällä luottoluokitusvaatimuksia.

Sääntelyn haittapuolena on kuitenkin niiden suurten määrän vuoksi vaikeus hallita niistä muodostunutta kokonaisuutta. Alan toimijoiden keskuudessa on jo pitkään toivottu sääntelyn keventymistä, koska oman alueen asiakkaiden luototus on vaikeutunut voimakkaasti. Tähän on pyritty erilaisten tarkasteluohjelmien avulla, mutta koetut finanssikriisit aiheuttavat aina seurauksena voimakkaan sääntelyn uudistuksen ja lisääntymisen. Onkin syytä miettiä, voidaanko

sääntelyn avulla todella estää finanssikriisit. Vaikka sääntely olisi kuinka tarkoin määritelty ja kaikkeen olisi varauduttu, voidaanko tällä todella ohjata markkinataloutta? Lisäksi tulee pohtia, onko sääntelystä jo enemmän haittaa kuin hyötyä. Sääntelyn hyödyllisyyttä tulisi tarkastella mielestäni vielä laajemmasta näkökulmasta. Suomessa eritoten suuret ikäluokat siirtyvät pian eläkkeelle ja moni yritys tarvitsee uusia työntekijöitä. On myös nähtävissä ilmiö, että työntekijät siirtyvät entistä helpommin yrittäjästatukselle, kuin työntekijästatukselle. Kun työelämän muutos tapahtuu yrittäjämäiseen suuntaan, herääkin kysymys, onko siirtyville yrittäjille luotu tällöin puitteet, jossa on mahdollisuus hakea kasvua ja kehitystä toiminnalle. Yritystoiminnan rahoittamiseen tarvitaan hyvin usein ulkopuolista rahoitusta. Siksi herääkin huoli, vaikuttaako sääntely jopa siihen, että usea yrittäjäksi ryhtyvä ei kykenekään aloittamaan toimintaa esimerkiksi rahoituksen järjestämisen vaikeuden vuoksi.

4 RISKIT JA PANKIN RISKIENHALLINTA

Kuten kaikkeen yritystoimintaan, myös pankin toimintaan liittyy erilaisia riskejä. Riski on yleensä vahingonvaara tai vahingonuhka, joka voi vaania yrityksen tulevaisuudessa. Tämä on siis aina vaaratekijä, jotka tulee osata tunnistaa ja johon liittyy tapahtumien todennäköisyyksien arviointia. Mitä sitten on riskienhallinta? Riskienhallinta on usein kuvattu prosessiksi, jossa yritystä tai sen toimintaa uhkaavat riskit on tunnistettu sekä niitä pyritään torjumaan sekä niistä aiheutuvia ongelmia pyrkiä minimoimaan. (Suominen 2003, 7–27.)

Yritystoiminnan riskit voidaan pääasiallisesti jakaa kolmeen eri luokkaan. On olemassa operationaalisia, vahinko- sekä taloudellisia riskejä. Operationaalisia riskejä ovat yleensä yrityksen toimintatapoihin, sen järjestelmiin tai valvontaa liittyvät riskit. Vahinkoriskeillä puolestaan tarkoitetaan riskejä, jotka voivat toteutua jonkinlaisen murron tai tulipalon seurauksena. Taloudelliset riskit ovat puolestaan tappiollisen toiminnan toteutumiseen liittyviä riskejä. Taloudelliset riskit voidaan jakaa vielä rahoitus- ja perusliiketoiminnan riskeihin. (Knüpper & Puttonen 2018, 218–219.)

Kun pankki välittää rahoitusta asiakkaille, ottaa se muihin yrityksiin poiketen rahoitusriskin. Rahoitusriskin toteutuessa tällä on yleensä negatiivinen vaikutus pankin taloudelliseen asemaan. Jos otettu riski on suuri tai näitä tulee useita lyhyen ajan sisällä, on pankin toiminta yleensä vaarassa heikentyä oleellisesti, ellei jopa kaatua koko toiminta. Vastapainona tällaiselle riskille on kuitenkin tavoiteltu positiivinen rahoitusriski, jolla pyritään lisäämään tuottoja välitetystä rahoituksesta pankille. Pankkitoiminnassa olevien riskien riippuvuudet sekä ulottuvuudet on nähtävillä alla olevasta kuvasta. Uloimpana oleva strategiariski sisältää kaikki sisällään olevat muut riskit. Kaikista tärkein ja oleellisin riski puolestaan rahoituslaitosten toiminnassa on luottoriski, joka on riskikuvion keskellä. (Kontkanen 2015, 86–88.)

KUVIO 4. Pankkitoiminnan riskien väliset ulottuvuudet ja riippuvuudet. (Kontkanen 2015, 95)

Luottolaitoksille olennainen riski on systeemiriski. Tällä tarkoitetaan sitä, että rahoitusjärjestelmässä jonkin osan häiriö leviää muihin järjestelmän osiin ja ajaa tämän kriisiin. Juuri systeemiriskistä johtuen, pankeille on tästä syystä asetettu omien varojen määrä korkeammaksi, kuin mitä se olisi, mikäli pankit itse saisivat päättää varojensa määrästä. Riskienhallinnasta on säädetty jo luottolaitoslaissa, jossa on mainittu, ettei pankki saa ottaa niin suurta riskiä, josta voisi aiheutua olennaista vaaraa laitoksen toiminnalle. Tätä on rajattu siten, että yhden asiakkaan tai samaan etuyhteyspiiriin kuuluvien asiakkaiden vastuut ovat enimmillään 25 % pankin omista varoista. Lisäksi talletusten suojaamiseksi jokaisen pankin tulee kuulua talletussuojarahastoon. Tämän avulla asiakkaalle pystytään korvaamaan pankin maksukyvyttömyystilanteessa talletusmäärästä riippuen maksimissaan 25 000 euroon saakka. Talletussuojarahastoon pankit maksavat vuosittain kannatusmaksun, johon vaikuttaa talletusten määrä sekä pankin vakavaraisuus. (Lauriala 2008, 141–142.)

4.1 Luottoriski

Pankkitoiminnan oleellisimpana riskinä nähdään luottoriski, jossa on vaarana, että velallinen ei suoriudu sovitusti vastuistaan rahoittajalle. On siis epävarmaa, saako rahoittaja kokonaisuudessaan tai edes osittain lainaamansa rahoitusta takaisin. Tämä riski voi toteutua, mikäli velallisen velanhoitokyky heikkenee tai luoton vakuutena olevat vakuudet eivät turvaakaan luotonantajan saamia tai sijoituksia. Tällöin puhutaan järjestämättömästä saamisesta, joka voi

lopulta koitua luottotappioksi. Saaminen muuttuu järjestämättömäksi silloin, kun luotto tai sen korko on ollut maksamatta 90 päivää. Saaminen ei siirry automaattisesti tämän jälkeen suoraan luottotappioksi, vaan tähän vaikuttavat vakuuksien arvot sekä muiden velkojen määrä ja etuoikeusasema esimerkiksi yrityksen kohdatessa konkurssin. Saaminen voi myös poistua järjestämättömistä, jos asiakkaan tila tervehtyy. Tulevien luottotappioiden arvioinnissa kuitenkin käytetään järjestämättömien saamisten määrää sekä niiden kehitystä. (Kontkanen 2015, 87.)

Luottoriskin suurin lähde on luotot, mutta tätä voi muodostua myös lyhytaikaisista saamistodistuksista ja johdannaissovimuksista. Näitä voi syntyä lisäksi käyttämättömistä limiiteistä, luottojärjestelyistä sekä takauksista ja remburssista. Luottoriskien muodostajiin lasketaan mukaan myös maa- ja selvitysriskit. Pääomien riittävyys suhteessa otettuihin riskeihin sekä niiden toteutuessa syntyviin tappioihin luottoriskien hyvällä hallinnalla ja valvonnalla on erityisen suuri merkitys. Riskien hallitsemisessa on tärkeää, että yrityksellä on aina toimintaansa ja laajuutensa nähden tarpeeksi tehokkaat ja riittävät keinot tunnistaa mahdolliset luottoriskit. Lisäksi nämä tulee osata mitata, arvioida, seurata ja valvoa riskien kokonaishallinnassa ja niiden valvomisessa. Luottoriskejä otettaessa valvottavan on varmistuttava siitä, luotonannossa tai sijoitustoiminnassa olla otettu sellaisia luottoriskejä, joka vaarantaa tämän toiminnan vakavaraisuuden tai kannattavuuden. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että valvottavat noudattavat sovittuja ja asianmukaisia menettelytapoja arvioidessaan asiakkaan luottokelpoisuutta. Valvottavien tulee näitä menettelytapojaan noudattaessa olla tietoisia, mitkä määräykset ja ohjeet heidän tulee huomioida toiminnassaan. Hyvässä sääntelyssä on ensiarvoisen tärkeää sääntelyn sisällön onnistuneisuus. Hyvällä sääntelyllä on aina tietyt hyvän tavan mukaiset tarkoitusperät, kuten se, että sääntelyn avulla pyritään tukemaan pankkijärjestelmän vakautta tai ylläpitämään talouden tehokuutta. Luottolaitoksen tulee pyrkiä tehokkaasti ja kattavasti arvioimaan, seuraamaan ja ylläpitämään sisäisen pääoman määrää ja laatua sekä seurata jatkuvasti sen jakautumista. Tähän päästään tehokkailla, kattavilla ja terveellä strategialla ja menettelytavoilla, jonka luottolaitoksen hallitus hyväksyy ja arvioi säännöllisesti. (Finanssivalvonta 2018.)

Finanssivalvonta on määräyksissään kirjannut, että rahoituslaitoksilla tulee olla luotto- ja vastapuoliriskien arvioimisen suhteen olemassa omat rahoituslaitoksen toiminnan laadun ja laajuuden sekä monimuotoisuuden kannalta sisäiset arviointimenetelmät, jotka ovat riittävät ja jotka eivät voi perustua pelkästään yksipuolisesti vastapuolta tai rahoitusvälinettä koskevaan ulkopuoliseen luottoluokitukseen. Riskejä mitattaessa tulee ottaa huomioon saamisiin vaikut-

tavat erityispiirteet ja ehdot. Lisäksi tulee huomioida vakuudet, todennäköisyys asiakkaan maksukyvyttömyydelle sekä mahdolliset markkinoilla vaikuttavat muutokset saamisten arvoon. Rahoituslaitoksien tulee seurata ja arvioida riskiluokitusjärjestelmällä luottosalkkunsu laatua asiakkaiden luottokelpoisuudesta riippumatta siitä, käyttääkö se sisäisiä malleja luottoriskien pääomavaateiden laskentaan. Riskiluokitusjärjestelmässä tulee olla selkeästi eroteltuna eritasoiset luottoriskit sekä huomioiden ongelmaluottojen aiheuttamat luottoriskit. Järjestelmän tulee herkästi reagoida luottoriskien muutoksia, sekä jos asiakkaan maksukyky heikkenee, tulee tämän johtaa aina riskiluokan tarkempaan tarkasteluun ja luottojen perusteelliseen läpikäyntiin. Heikoimmissa luottoluokissa olevat asiakkuudet tulee olla aktiivisemmassa seurannassa. (Finanssivalvonta 2018.)

Luokituspäätöksen vastuu tulee olla riippumaton toiminto luotonmyönnöstä. On tärkeää huolehtia, että riippumaton toiminto huolehtii luottoluokituksen oikeellisuuden säännönmukaisesta tarkastuksesta. Tällöin rahoituslaitoksilla tulee olla toimivat tietojärjestelmät ja tarpeeksi kattavat analyttiset menetelmät, joiden avulla voidaan tuottaa organisaation ylemmälle johdolle luotettavaa ja yksityiskohtaista riittävää tietoa luottosalkun rakenteesta. Luottoriskejä hallitessa on luottosaatavat pidettävä tarpeeksi hajautettuna luotonantostrategian mukaisesti, jonka kohdemarkkinoiden ja luottolaitoksen hallitus on hyväksynyt. Luottoriskien toteutuessa rahoituslaitoksella tulee olla mm. asiaa koskevat toimintaperiaatteet ja menettelytavat, jotka on asianmukaisesti dokumentoitu. Rahoituslaitoksien ylimmän johdon tehtävänä on aina varmistuttava siitä, että riskien hallitsemiseksi ja hajauttamiseksi on määritelty riskienhallinnan kannalta merkittävimmät saamiset ja saamisryhmät, joille on asetettu tietyt limiittirajat. Tällaisia rajoja on hyvä asettaa tuotteittain, eri vastapuolilta ja toimialoilta. Asetettujen limiittien käyttöastetta suositellaan seurattavan säännöllisesti. Jos ilmenee joitakin riskikeskittymiä, jotka ovat vaikeasti vältettävissä tai muutoin perusteltuja liiketoiminnan kannalta, tulee luottoriskit näiden osalta hinnoitella oikein määrittäessä riskien mahdollisuutta tai omien varojen riittävyttä. (Finanssivalvonta.fi 2018.)

4.2 Markkinariski

Markkinatilanteen muutokset aiheuttavat usein markkinariskin, joita ovat esimerkiksi valuuttakurssi-, korko- tai kiinteistöjen hintariski. Vaikutukset markkinariskin toteutumisesta ovat huomattavissa kaikissa instrumenteissa kuitenkin eri aikaan tai sen voimakkuuden muutoksien kautta. Markkinoiden ollessa epälikvidit, syntyy markkinalikviditeettiriski ja omaisuuden realisointiaika voi olla huomattavankin pitkä. Mitä suurempi erän suuruus on, sitä vähemmän potentiaalisia sijoittajia on markkinoilla. Jos markkinoille syntyy häiriö ja pankki on rahoittanut pitkäaikaiset varat lyhytaikaisilla veloilla, syntyy tällöin likviditeettiriski. Likviditeettiriskiä pystytään hallitsemaan kattavalla puskurilla, joka koostuu likvideistä arvopapereista, joilla on korkea luottoluokitus ja joita realisoida tai käyttää rahoituksen vakuutena. (Kontkanen 2015, 91–92.) Laurialan (2008, 143) mukaan pankille kuitenkin keskeinen markkinariski on tämän rahoitustaseen korkoriski. Tällaiselle on ominaista, että korkotason ollessa matala antolainauksessa tili-korot muuttuvat näitä hitaammin. Kun korot taas puolestaan nousevat, nettomarginaali kasvaa.

4.3 Operatiivinen riski

Yksi pankkien perusriskeistä markkina- ja luottoriskien rinnalla on operatiivinen riski, joka laskeaan laadulliseksi riskiksi. Kyseinen riski koostuu esimerkiksi johdon ammattitaidosta, järjestelmien luotettavuudesta ja toiminnallisuudesta sekä mahdollisista väärinkäytöksistä. Riskeihin voidaan laskea mukaan myös juridiset riskit sekä maineriski. Operatiivisten riskien hallinnassa on ensiarvoisen tärkeää laadukas ja tehokas sisäinen valvonta sekä laadullinen toiminnan varmistus. Riskien hallitseminen koostuu tällöin hyvästä riskienhallintajärjestelmästä, sekä henkilöstöstä, joiden ammattitaito on työtehtävien tasalla sekä työtehtävät vastaavat tätä. Lisäksi taitava johtaminen nähdään yhtenä keinona hallita operatiivista johtamista. Ensiarvoisen tärkeää operatiivisten riskien hallinnassa on itsearviointin jatkuva seuranta sekä puutteiden ja häiriöiden kirjaaminen ja rekisteröinti. (Kontkanen 2015, 94.)

Kaikkien päätösten aiheuttamia uhkia tulee myös tarkastella operatiivisessa riskienhallinnassa. Mahdollisia uhkia voivat olla esimerkiksi asiakkuuksien menettäminen tai vaikkapa kiristynvä kilpailutilanne. Arvioitaessa toiminnassa olevia mahdollisuuksia, tulee aina ottaa huomioon niistä aiheutuvat uhat. Strategisista päätöksistä siirtyen operatiivisiin toimiin, vaikuttavat nämä aina positiivisesti tai negatiivisesti kassavirtaan. Operatiivisia riskejä voidaan tarkastella aina

poikkeamien ja seurantajärjestelmien antamalla informaatiolla. Järjestelmien informaation avulla on mahdollisuus havainnoida, vaikka toteutumatta jääneet tavoitteet. Yritysanalyysi on yksi vaihtoehto tarkastella operatiivisia riskejä, jossa tarkastellaan yrityksen kuntoa ja toimintaedellytyksiä. Analyysin avulla on mahdollisuus saada selville yrityksen toiminnassa olevat heikkoudet, vahvuudet, puutteet ja erityisosaamisen. Ennen operatiivisten riskien analysointia tulee kuitenkin olla selvitettyinä yrityksen riskinkantokyky, jolloin tunnistetut riskit analysoidaan riskinkantokyvyn mukaan.

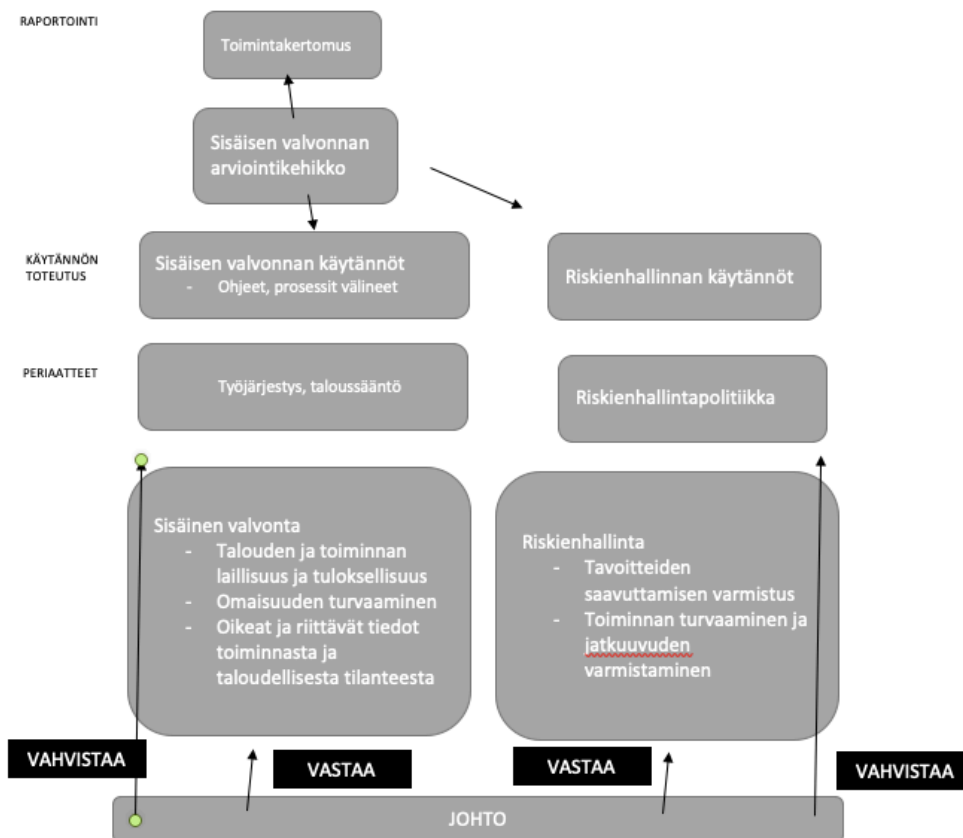
4.4 Strateginen riski

Strategiset riskit ovat joko strategian laadintaan tai sen toteuttamiseen liittyviä riskejä. Riskejä syntyy, jos strategiaa laadittaessa tiedot ovat puutteellisia tai vääriä. Lisäksi strateginen riski voi syntyä tilanteessa, jossa sen käytännön toteutus estyy tämän usein johtuessa organisaation toiminnasta. Riskien tunnistamiseen kannattaa käyttää systemaattista tarkastelua, jossa laaditaan perusteellinen riskisarviointi. Riskiarviointia tehdessä tuleekin tuntee toimintaympäristö ja yritys omat heikkoudet ja vahvuudet. Lisäksi arvioinnissa tulee huomioida kilpailijat. Kun strategiset riskit on tunnistettu, tulee nämä sen jälkeen arvioida. Arvioinnin apuna voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, joista ehkä tunnetuimpia ovat SWOT-analyysi sekä riskiarvomenetelmä. Strategisten riskien tunnistamisen jälkeen niiden hallinta tulisi olla yrityksen johdon jokapäiväistä toimintaa. Tätä hallintaa toteutetaan vastuuttamisen ja valvonnan avulla. Kun puhutaan hyvästä hallintotavasta (Corporate Governance) tarkoitetaan tällä lain ja viranomaisvelvoitteiden noudattamista sekä selkeää ja tehokasta valvontaa ja vastuuta. Lisäksi puhutaan yrityksen arvon kasvattamisesta (StakeholderValue), joka lasketaan yrityksen strategiseksi johtamiseksi, sekä mahdollisten uhkien minimointia. Keskeisintä strategisten riskien hallinnassa on kuitenkin aina tiedon keruu ja analysointi. Lisäksi strategista riskiä pystytään minimoimaan riittävällä ja selkeällä vastuunjaolla sekä hyvällä hallintotavalla. (Juvonen ym. 2014, 33–39.)

4.5 Riskienhallinnan kehittäminen ja sisäinen valvonta

Finanssialalla rahoituslaitoksien toiminnan jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että riskienhallinta sekä sisäinen valvonta on hoidettu asianmukaisella tavalla. Sisäisellä valvonnalla pyritään

varmistamaan asianmukainen talouden ja toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus, sekä organisaation vakavaraisuuden turvaaminen ja oikean ja riittävien tietojen saaminen rahoituslaitoksesta. Sisäisen valvonnan avulla halutaan varmistaa hyvän hallinnon toteutuminen sekä tavoitteisiin pääsy. Sisäisestä valvonnasta vastaa aina organisaation johto. Riskienhallinnan avulla pyritään puolestaan ohjamaan toimintaa suunnitelmallisesti, jossa on huomioitu liiketoimintaan kohdistuvat riskit. Riskienhallinta on suunnitelmallista ja jatkuvaa toimintaa, joka perustuu säännölliseen arviointiin riskeistä sekä niiden toteutumisesta. Kun riskienhallinta on onnistunutta, pystytään tällöin saavuttamaan tavoitteet sekä turvaamaan organisaation toiminta sekä pystytään säilyttämään jatkuvuus ja sen toimintaedellytykset. (Valtiovarainministeriö 2021.)

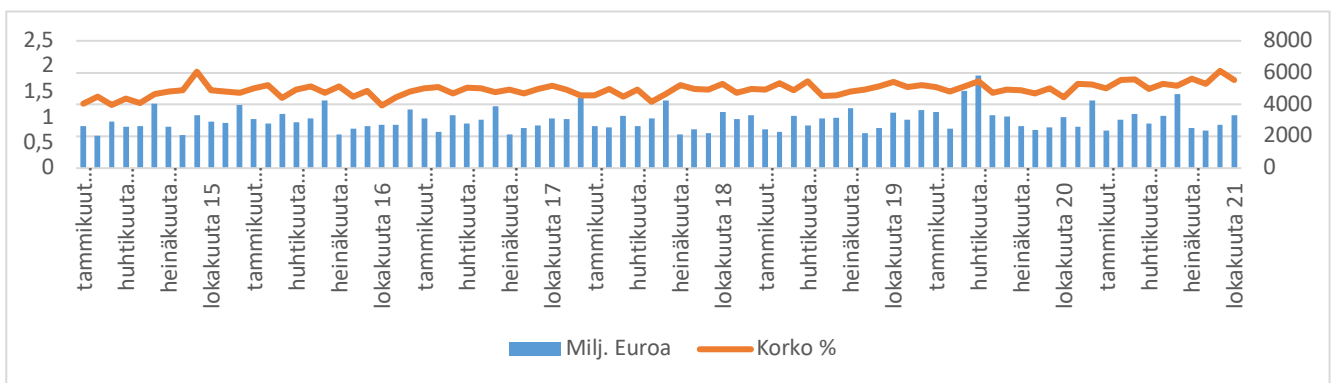
KUVIO 5. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan elementit ja työvälineet. (Valtiovarainministeriö 2021)

Valtiovarainministeriö on ylläolevassa kuvassa kaavioinut selkeästi, mistä eri osa-alueista riskienhallinta koostuu. Arvioinnilla, analysoinnilla ja valvonnalla on hyvin tärkeä rooli onnistuneessa riskienhallintapolitiikassa. Kuviossa on osoitettu selkeästi, että kaikki riskienhallinta lähtee aina johdosta ja päättyy raportointiin ja koko tämän prosessin aikana sisäinen tarkastus

on suuressa roolissa. Sisäistä tarkastusta tehdessä on usein sen suorittamisessa apuna erilaisia arviointikehikkoja tai määritelmiä, miten tätä tulisi tehdä. Sisäisen valvonnan tavoitteena on siis valvoa ennalta päätetyn strategian ja tavoitteiden toteutumista. Sekä arvioida toiminnan jatkuessa siellä tapahtuvia toimenpiteitä ja muutoksia. Valvonnan tuloksen seurauksena voidaan todistetusti arvioida, onko toimitettu tavoitteiden ja suunnitelmien mukaisesti. Viraston tai laitoksen on Talousarviolain (423/1988) mukaisesti pidettävä huoli siitä, se sen sisäinen valvonta on järjestetty asianmukaisesti niin omasta kuin muiden laitosten toiminnasta, mistä virasto vastaa. (Valtiovarainministeriö 2021.)

5 YRITYSASIAKKAIDEN LUOTOTUS

Yritysten toiminta vaatii usein oman pääoman lisäksi vieraan pääoman ehtoista rahoitusta. Rahoituksella rahoitetaan yrityksen tulevia hankintoja. Näitä ovat yleensä investoinnit, käyttöpääoma tai yritysostot. Lisäksi yritys pyrkii turvata oman rahoituksen riittävyyttä tai maksuvalmiutta pitkällä aikavälillä. Rahoitusten tarjoajien on yrityksen rahoitusta suunniteltaessa huomioitava monia eri seikkoja, joita tiukentunut sääntely vaatii. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi yrityksen taloudelliseen tilaan tai lainan vakuuksiin liittyviä vaatimukset. Kaiken perustana kuitenkin rahoituksen myönnettävyydelle on varmistus siitä, että asiakkaan velanhoitokyky on kohtuullinen ja asiakas selviytyy vastuistaan. Yritysrahoituksen toteuttamisella pystytään tukemaan yrityksen kasvu – ja investointimahdollisuuksia ja näin ollen tukemaan laajemmalti alueen talouskasvua sekä elinvoimaisuutta. (Kontkanen 2015, 94.)

KUVIO 6. Suomalaisien yritysten uudet nostetut lainat ja niiden keskikorko. (Suomen Pankki 2021)

Ylläolevassa taulukossa on kuvattu pylväinä suomalaisten yritysloainojen kanta. Lisäksi taulukossa on ilmoitettu yritysloottojen keskikorko. Yritysloottojen kanta on supistunut hiljalleen 2020 vuoden aikana. Lainakanta kasvoi, kun COVID-19-pandemia alkoi, mutta tämän jälkeen lähti hiljalleen supistumaan. Yritysloottoista hoitamattomien lainakanta on kasvanut hiljalleen pandemian aikana. Näitä oli yhteensä heinäkuun 2021 loppuun mennessä 2,3 % koko lainakannasta. Eniten hoitamattomia luottoja oli kiinteistöalan yrityksillä. (Suomen Pankki 2021.)

5.1 Erilaiset rahoitusvaihtoehdot

Yritys pystyy hankkimaan vierasta pääomaa nykyisin monista eri lähteistä. Tämän lisäksi enenevässä määrin yritykset hakevat rahoitusta suoraan pääomamarkkinoilta sekä rahoitusyhtiöiltä. Rahoitusinstrumenttien lisääntyessä rahoitusta tarjoavat monet eri toimijat, joita ovat erityisrahoituslaitokset, pääomasijoittajat ja vaikkapa vakuutusyhtiöt. Yleisin rahoituksen tarjoaja kuitenkin on edelleen pankkilaina, joka myönnetään pankin omasta taseesta. Rahoitusta valittaessa kuitenkin ratkaisevinta on se, mihin rahoitusta tarvitaan sekä yrityksen koko ja taloudellinen tilanne. Huomioiden luoton käyttötarkoitus, voidaan nämä jakaa euro- tai valuuttamääräisiin luottoihin, rahoituslimiittiin tai luotolliseen tiliin. Rahoitukset voidaan jakaa myös lyhyt-, keski- tai pitkäaikaisiin luottoihin. Lyhytaikainen laina on kestoaltaan alle vuoden, jollaista esimerkiksi rahoituslimiitti edustaa. Keskipitkäksi luotoksi lasketaan 1–5 vuoden mittaiset lainat sekä pitkiä luottoja ovat lainat, joiden laina-aika on yli 5 vuotta. Usein investointirahoitukset ovat laina-ajoiltaan pitkiä. Luottoja verratessa on tärkeää huomioida rahoituksen kustannukset, sekä miten otettu rahoitus vaikuttaa yrityksen kassavirtaan, tunnuslukuihin tai taseeseen. (Kontkanen 2015, 163.)

5.2 Vakuudet

Luoton takaisinmaksu varmistetaan vakuudella, joka edellytetään asiakkaalta rahoituksen myönnön yhteydessä. Vaikka luotolle vaaditaan vakuus, edellytetään rahoituksen saamisen lisäksi asiakkaalta maksukykyä. Vakuudella voidaan pienentää luottoriskiä, mutta tällä on merkitystä myös pankille asetettujen pääomavaatimuksien kannalta. Vakuudet voidaan jakaa reaali- tai henkilövakuuksiin. Vakuuden arvioinnin tekee aina pankki. Vakuudeksi tuleva kohde arvioidaan riippumattomasti sekä selvittäessään takaajan maksu- ja vastuukyvyn, pystytään arvioimaan takaajan kelvollisuus luoton vakuudeksi. Reaalivakuuksia käytettäessä niiden vakuusarvot muodostuvat seuraavasti:

- Asunto-osakkeet ja kiinteistöt sekä loma-asunnot 60-80%
- Talletukset ja valtion obligaatiot 90 %
- Rahastot ja pörssiyhtiön noteeratut osakkeet 60 %

Teollisuus- ja liikekiinteistöt arvioidaan aina yksilöllisesti, jossa kiinteistön käyttökelpoisuus ja markkina-arvo ostajan näkökulmasta ovat ensisijaisessa asemassa. Yrityskiinnitystä pidetään lähinnä turvaavana lisävakuutena sen vaikean arvostuksen tai usein muuttujien vuoksi. (Kontkanen 2015, 185.)

Finanssivalvonta on määritellyt säännöksissään lisäksi, että luotonmyöntäjän tulee hallinnoida ja seurata luottoriskejä sisältäviä varallisuus- ja velkaeriä säännöllisesti tehokkailla järjestelmillä. Lisäksi luottopäätös tulee antaa vain siinä tilanteessa, kuin asiakkaan luottokelpoisuus on kohtuullinen. Jos asiakkaan ei ole mahdollisuus maksaa luottoa pois, muuta kuin omaisuuden realisoinnilla, ei tällöin asiakkaalle tule luottoa myöntää. Vakuuksia arvioitaessa tulee finanssivalvonnan ohjeistuksien mukaisesti määritellä eri vakuusmuodoille vakuuskohtaiset arvostusprosentit, mutta kuitenkin niin, että vakuusarvon tulee aina perustua tarkkaan tapauskohtaiseen arvioon. Lisäksi tulee kiinnittää erityistä huomiota niihin kohteisiin, joiden vakuusarvo ei nähdä olevan vakaa. Vakuutta arvioidessa arvioitsijan tulee olla ammattitaitoinen ja riippumaton luoton myöntämisen suhteen. Lisäksi arviointia tehdessä tulee käyttää luotettavia ja selkeitä arviointimenetelmiä, joissa huomioidaan kansainväliset arvonnäätysstandardit. (Finanssivalvonta.fi 2018.)

5.2.1 Reaalivakuudet

Reaalivakuutta pantattaessa pantinhaltijalla on oikeus saada pantattu kohde vakuudeksi tietyistä arvosta. Kun jokin esine luovutetaan lainan vakuudeksi, kutsutaan tätä panttaukseksi. Tällöin pantinomistaja ilmaisee tahtonsa käyttää esinettä panttaussitoumuksessa mainitun oman tai jonkun toisen henkilön luoton vakuutena. Jos panttausta käytetään vieraan luoton vakuutena, kutsutaan tätä vierasvelkapantiksi. Tämä rinnastetaan usein takaajaan ja tähän sovelletaankin samoin laajalti takaajaan koskevia säännöksiä. Kun vakuudeksi annetusta kohteesta tehdään yleispanttaus, on tämä silloin vakuutena kaikissa luotonsaajan lainoissa panttaushetkellä sekä myöhemmin otetuista luotoista. Reaalivakuudeksi kelpaa yleisimmin asunto-osakkeet ja kiinteistöt. Muita vakuudeksi tarjottavia voivat olla muut arvopaperit, kuten osakkeet, obligaatiot ja erilaiset talletustodistukset.

Kontkasen (2015, 180) mukaan asunto-osakkeella tarkoitetaan yhtiöjärjestyksessä määriteltyä huoneistoa, jonka asuinkäyttöön on varattu yli puolet lattiapinta-alasta. Muutoin kyseessä kiinteistöosakeyhtiö. Vaikka osakekirja luovutetaan pantinhaltijalle, vaaditaan siinä panttauksen

yhteydessä siirtomerkinnän olevan pantinomistajalla sekä tämä merkittynä osakerekisteriin. Osakekirjat ovat muuttuneet paperisesta sähköisesti vuodesta 2018 alkaen, ja jatkossa luotonantotilanteessa rahoittaja hakee panttauksen rekisteröintiä huoneistotietojärjestelmästä. Huoneistotietojärjestelmästä on annettu laki (1328/2018), jossa panttaukseen liittyvät toimenpiteet on tarkemmin eritelty. (Finlex 2018.)

Kiinteistöä käytettäessä lainan vakuutena käytetään erillistä kiinnitysmenettelyä, jolla panttioikeus voidaan siirtää luotonantajalle. Kun kiinteistöä käytetään vakuutena, haetaan tähän maanmittauslaitokselta kiinnityksiä tietyn euromäärän verran ja kiinnityksen saajaksi ilmoitetaan pantin saaja. Tällöin kiinteistöön saadaan kohdistettua sähköinen panttikirja, joka on merkitty julkiseen rekisteriin. Tiedon kiinnityksestä voidaan todistaa rasiustodistuksella, joka yleensä vaaditaan panttauksen teon yhteydessä. Kiinnitys on mahdollista tehdä kokonaiseen kiinteistöön, tilaan tai tonttiin mutta myös määräosien kiinnitys on mahdollista. Kiinnitystä nimitetään panttikirjaksi, joka tuottaa esimerkiksi pakkohuutokaupassa tietyn etuoikeuden kauppahinnan saantiin rasiustodistuksen mukaisessa etuoikeusjärjestyksessä. Panttikirja on voimassa siihen saakka, kunnes se kuoletetaan. Lisäksi tämä on mahdollista siirtää omistusoikeuden vaihtuessa uudelle omistajalle tai sen pantinsaajalle. (Kontkanen 2015, 180–182.)

Yritysluotoissa käytetään usein yrityksen irtaimen omaisuuden vahvistettua panttioikeutta, jota kutsutaan yrityskiinnitykseksi. Tällöin kiinnitys rekisteröidään kaupparekisteriin koskemaan elinkeinoharjoittajan toimintaan kuuluvaa irtainta omaisuutta. Tällainen yrityskiinnitys koskee yleensä rakennuksia, kalustoa ja koneista. Lisäksi tätä voidaan hakea tavara- tai patenttioikeuksiin tai yrityksen aineisiin tai muuhun vaihto-omaisuuteen. Yrityskiinnitys ei kuitenkaan koske sellaista omaisuutta, johon voidaan vahvistaa kiinnitys muun kuin yrityskiinnityslain mukaan. Tällaista omaisuutta on yleensä laitos- ja kiinteistökiinnitykset. Yrityskiinnityslaki (634/1984) velvoittaa, että vahvistetun kiinnityksen jälkeen omaisuutta ei saa pantata muutoin kuin lain määrittelemällä tavalla. Konkurssitilanteissa yrityskiinnityksen haltijalla ei ole samanaista etuoikeutta saamiensa suhteen, kuten kiinteistökiinnityksen saajalla. Yrityskiinnityksen haltijalla on 50 % etuoikeus ennen muita saamia kiinnitetyn omaisuuden arvosta. Kiinnitys tulee voimaan siitä hetkestä, kun hakemus on annettu viranomaisille. Kiinnitysasiat käsittelee ja vahvistaa Patentti- ja rekisterihallitus. (Kontkanen 2015, 182–183.)

5.2.2 Henkilövakuus

Henkilövakuuksissa puolestaan oikeushenkilö tai luonnollinen henkilö takauksen, jossa sitoutuu olemaan vastuussa kolmannen osapuolen ottamasta velasta. Takaus voi olla omavelkainen tai toissijainen. Toissijaisessa takauksessa takaajan takausvelvollisuus alkaa vasta silloin, kun päävelallinen on todettu maksukyvyttömäksi, hänelle on vahvistettu velkajärjestely tai yrittysaneerausmenettely. Lisäksi takausvelvollisuus alkaa takaajalla, kun päävelallinen on asetettu konkurssiin. Jos luotossa on useampia takaajia, ovat he yleensä tällöin yhteisvastuullisia, jolloin jokainen takaaja vastaa koko velasta ja perimisvaiheessa tätä voidaan hakea keltä tahansa takaajalta. Jos takaaja joutuu vastuuseen velasta ja maksaa tätä pois, syntyy hänelle saamisoikeus päävelallista kohtaan. Jos perimistilanteessa on useita takaajia, mutta vain yksi on maksanut velan, syntyy hänelle muihin takaajiin nähden takautumisoikeus. Vastuunjako takaajien kesken määräytyy sen mukaisesti, milloin takaukset on annettu ja onko ne tehty toisiaan edellyttäen. Takaus vanhentuu normaalisti 10 vuodessa tai kolmen vuoden kuluessa siitä, kun päävelka on eräännytynyt. Takauksen vanhentuminen katkeaa, kun takaajaa muistutetaan takauksesta tai lyhentää takaamansa velkaa. (Kontkanen 2015, 184.)

5.3 Pankkitakaus

Pankkitakaus lasketaan erääksi luottopalvelumuodoksi, jossa pankki antaa asiakkaansa velkaan takaussitoumuksen kolmannelle osapuolelle. Pankki ottaa sitoumusta antaessa taloudellista vastuuta päävelallisen puolesta aina määrälliseen sovittuun rahamääräiseen summaan saakka. Pankkitakausta toteutettaessa tehdään yleensä vastasitoumus, jossa turvataan pankin takautumisoikeus sekä sovitaan takauspalkkiosta, vastavakuudesta ja mahdolliseen suoritukseen liittyvästä korosta. Usein vastasitoumusta rinnastetaan pankin velkakirjaan. Etuna pankkitakauksen käytössä nähdään sen nopea realisointimahdollisuus varsinkin liike-elämässä. Asiakkaan käytettäessä pankkitakausta, kertoo se usein myös siitä, että tällä on toimiva asiakassuhde pankkiinsa ja tämä lisää asiakkaan luotettavuutta lainoituksen yhteydessä. Koska pankkitakausta tehtäessä sitoutuu pankki vain tiettyyn rahalliseen määräkseen, ei pankki täten voi taata, että asiakkaan aloittamat esimerkiksi rakennusprojektit saatetaan loppuun. Siksi vahingonkorvausvelvollisuus koskeekin asiakasta siinä tapauksessa, ettei tämä täytä sopimuksen ehtoja. Takaus myönnetään asiakkaalle aina samoin menettelytavoin kuin normaali lainakin. Pankkitakauksen palkkio määräytyy pankin omasta linjauksesta riippuen ja

on aina tapauskohtaista, johon vaikuttaa pääoma. Kun pankkitakaus on allekirjoitettu, peritään palkkio yleensä kolmen kuukauden jaksoissa etukäteen, kunnes vastuussa oleva pankki on vapautunut sitoumuksesta.

Pankkitakausta käytetään niin yksityis- kuin yrityssektorilla ja tietyt viranomaismääräykset ohjaavat käyttämään pankkitakausta tietyissä tilanteissa. Pankkitakauksen myöntäminen luo pankille vaihtelevan maksuvalmiusriskin. Suurimman riskin aiheuttavat lyhytaikaiset luotot, joiden osalta ei ole tehty syvällistä selvitystyötä, kuinka asiakas selviytyy luoton takaisinmaksusta. Maksuvalmiusriskiä on vaikea arvioida, koska tulee ottaa huomioon, ettei pankki pysty saamaan täyttä varmuutta siitä, minkä suuruisena takausvastuu toteutuu. Pankkitakauksia myönnettäessä tulee myös huomioida, että tällä voi olla riskejä takaajapankin vakavaraisuuteen sekä kannattavuuteen. Siksi takaukset ovatkin vakavaraisuusluokitukseltaan samanlaisia kuin pankissa myönnettävät luotot.

Pankkitakaus mitätöityy, kun takausasiakirja palautetaan pankille tai ilmoitetaan että sitoumus on täytetty ja takaaja vapautettu sitoumuksesta. Lisäksi pankkitakaus raukeaa viimeistään silloin kun taattu määrä on suoritettu pankin toimesta. Ellei päättymispäivää kuitenkaan ole sovittu, on pankkitakaus yleisesti voimassa 10 vuotta. Takausta voidaan kuitenkin pidentää edunsaajan pyynnön mukaisesti ja takausasiakkaan suostumuksella. (Kontkanen 2015, 187–191.)

5.4 Luoton hinnoittelu

Luoton hinnoitteluun vaikuttaa useat eri tekijät, joista tärkeimpänä määrittelijänä on riski aiheuttama pääomavaateen kasvu. Riskisopeutetun tuoton (RAROC) kaava on käytössä lähes kaikissa rahoituslaitoksissa, jota käytetään kannattavuuden arvioinnin mittarina.

$$\text{RAROC} = \frac{\text{Tuotot-kustannukset-odotettu tappio}}{\text{Taloudellinen pääoma}}$$

KUVIO 7. Riskisopeutetun tuoton laskentakaava. (Kontkanen 2015)

Luotosta saatavat tuotot koostuvat pääosin lainan korosta sekä palkkiosta. Korkoon laskettu pankin oma riskilisa eli marginaali sekä sovittu viitekorko, joka ilmoitetaan prosentuaalisessa muodossa. Kustannuksia puolestaan aiheuttavat rahoittajan kulut lainan järjestelemisestä sekä dokumentoinnista. Riskisopeutetun tuoton laskentakaavan avulla voidaan muodostaa lainan marginaali, missä pystytään huomioimaan odotettu tappion muodostus. Odotetun tappion muodostuksen tärkeimpänä osana pidetään luottokelpoisuusluokitusta. Hinnoitteluun vaikuttaa tämän lisäksi vakuudet ja maturiteetti, koska näillä kaikilla on vaikutusta odotettuun tappion määrään (LGD). Lisäksi hinnoittelussa otetaan huomioon riskisopeutettu tuottotaso, jota rahoittaja vaatii sekä kokonaiskannattavuus, mikä asiakkuudesta on muodostunut.

5.5 Luottopäätöksen teko

Sääntelyn keskeisin tavoite luottopäätösten teossa on välttää liiallista riskinottoa sekä niistä aiheutuvia mahdollisia rahoituskriisejä. Luottopäätöstä tehtäessä, prosessi toteutetaan usein seuraavien vaiheiden mukaisesti. Asiakkaan luottihakemuksen saatuaan rahoitusprosessi aloitetaan hankkimalla asiakkaasta tarvittavat dokumentit ja lisätiedot. Lisäksi samalla selvitetään, kuinka asiakas on selviytynyt aikaisemmin vastuistaan ja millainen asiakkuus on luonteeltaan. Jos kyseessä on uusi asiakas, tämän luottokelpoisuus selvitetään ja arvioidaan asiakkuuden odotettava arvo pankille. Jos asiakas täyttää edellytykset, varmistetaan pankkisääntelyn vaatimusten toteutuminen. Seuraavaksi asiakkaan kanssa neuvotellaan luottosopimukset ehdot sekä sovitaan erityisehdoista, jos tällaisia vaaditaan. Tämän jälkeen suoritetaan dokumentointi. Kun luottosopimus on hyväksytty ja allekirjoitus on viimeisenä vaiheena velallisen toiminnan seuraaminen, jotta hän selviytyy sovitusti vastuustaan, josta luottosopimus on tehty. (Widgren 2002, 117.)

Finanssivalvonnan määräyksissä ja ohjeissa 4/2018 koskien Luottoriskien hallintaa ja luottokelpoisuuden arviointia rahoitussektorien valvottavissa on annettu ohjeistus, että luotonannon tulee perustua aina terveisiin ja selkeisiin määriteltyihin perusteluihin. Lisäksi veloitetaan, että luottopäätöstä annettaessa, tämän on perustuttava aina luottoanalyysiin, jonka tulee olla tarpeeksi kattava. Luottoanalyysin tulee antaa riittävä kuva asiakkaasta ja tämän luottokelpoisuudesta sekä rahoitettavasta hankkeesta. Lisäksi luotonantajaa veloitetaan tutkimaan perinpohjaisesti luotonhoitokyky selviytyä hakemistaan sitoumuksistaan. Yritysassiakkaiden osalta luoto-

tonmyöntäjä tulee hankkia yritykseltä tilinpäätöstiedot sekä henkilöasiakkaalta tulo- ja menotiedot sekä luottotiedot. Hankittujen tietojen paikkaansa pitävyys tulee aina varmistaa ennen luottopäätöksen tekemistä. (Finanssivalvonta.fi 2018.)

Määräyksissä on otettu myös kantaa, mitä muuta tulee ottaa huomioon ennen rahoituspäätöksen antamista asiakkaalle. On tärkeää, että luotonantaja kiinnittää huomiota asiakkaan aikaisempien vastuiden takaisinmaksuhistoriaan sekä siihen, millainen nykyinen tai tuleva maksukyky asiakkaalla on sitoumuksien suhteen. Lisäksi luotonantajalla tulee olla riittävän selkeä ja yksityiskohtainen kuva siitä, mihin käyttötarkoitukseen luottoa haetaan, sekä millä tulonlähteellä luottoa on tarkoitus lyhentää. On myös tärkeää huomioida, mitä luoton vakuudeksi tarjotaan ja millainen omarahointus asiakkaalla on hankinnan suhteen. Luottopäätöstä tehdessä tulee myös huomioida, miten asiakkaan talous kestää, jos taloudellisiin olosuhteisiin tulee merkittäviä muutoksia esimerkiksi korkojen tai muiden kulujen suhteen. Tällä tarkoitetaan sitä, että maksuvaralaskelmissa tulisi mitata asuntoluototuksessa asiakkaan maksuvaraa asettaen korko 6 % sekä luottoajaksi 25 vuotta. Maksuvaralaskelmissa tulee huomioida myös taloyhtiölainan sisältävän asunnon rahoitusvastikkeen nousu sekä mahdollinen taloyhtiölainan lyhennysvapaan päättymisen. (Finanssivalvonta.fi 2018.)

Määräyksissä on otettu myös kantaa siihen, että luotonantajan tulee luotonmyönnössään ottaa huomioon tuoton ja riskien välinen suhde jokaisen yksittäisen luoton näkökannalta katsoen, kuin myös kokonaisasiakkuutta tarkastellen. Luotonantotilanteissa tulee siis tuoda korostuneesti ilmi luotonannon kannattavuutta verraten luottoriskiin. Koko luottoprosessi tulee olla oikein dokumentoitu sekä tämä on hyväksytty oikealla pankin määrittämällä päätöstopella. Luottopäätöksestä ja sen mahdollisista liitteistä tulee selvittää yksityiskohtaisesti jälkikäteen esityksen sisältä ja ajankohta. Lisäksi tulee selvittää, millä perusteilla luotto on asiakkaalle hyväksytty ja sen päätöksentekijät. Päätöksentekijöistä ja niihin osallistuvista tahoista tulee olla määriteltynä selkeät tehtävät ja vastualueet, jotka on mainittu luotonmyöntöohjeissa. Ohjeissa tulee selkeästi tulla ilmi, kenellä on luotonmyöntövaltuudet ja kuinka suuret. Tällöin luottopäätöksiä voidaan tehdä vain sillä tasolla mihin kullakin henkilöllä on valtuudet. Luottopäätöstä tehdessä, sen valmistelu ja päätöksenteko tulee eriyttää toisistaan. Tässä voidaan poiketa vain niissä tapauksissa, missä käsitellään pieniä ja vähäriskisiä luottoja, jossa mukaan on liitetty päättäjästä riippumaton luottokelpoisuusarvio. Hyväksytyin luottopäätöksen jälkeen, tähän liittyviä asiakirjoja tulee säilyttää niin kauan, kunnes luotto kokonaisuudessaan on maksettuna. (Finanssivalvonta.fi 2018.)

Yritysluottoja myönnettäessä asiakkailta tulee siis pyytää tarvittavat dokumentit toiminnastaan ja taloudellisesta tilastaan. Ellei asiakas näitä pysty itse toimittamaan, tulee rahoittavan laitoksen kerätä kaikki mahdollinen tieto, mitä asiakkaasta on eri rekistereistä saatavilla. Kun dokumentit ja tarkat tiedot rahoitettavasta kohteesta tai sen tarkoitusperästä on saatu, tulee pankin riippumattomasti arvioida rahoituksen tarpeellisuus, aiheellisuus sekä se, kykeneekö asiakas todella selviytymään vastuistaan. Tässä haasteeksi voikin muodostua se, että jos rahoitusta tarvitseva yritys on juuri toimintansa aloittanut ja tarvitsee asioiden järjestämiseen pikaisesti rahoituksen. On aikaisempaan verrattuna sääntelyn vuoksi tiukentunut tiedonottovelvollisuus rahoituslaitoksella ja tämä on haastavaa molemmille osapuolille. Asiakkaan voi olla vaikea hahmotella aloittavana yrittäjänä tai yrityksenä tulevaisuuden näkymiä hyvinkään tarkkaan. Toki jokainen tekee liiketoimintasuunnitelmassaan laskelmia, joilla pyritään varmistumaan, siitä että toiminta olisi kannattavaa. Silti, rahoittavalla toimijalla voi olla erilainen näkemys asiakkaan toiminnan tulevaisuudesta kuin itse asiakkaalla. Tällä voi olla niin ratkaiseva merkitys, että rahoitusta ei nähdä järkevänä. Luotonantaja toimii ohjeiden ja säännösten mukaisesti eikä uskalla näiden tiukkojen rajoitusten vuoksi enää ottaa riskiä verrattuna aikaisempaan luotonantopolitiikkaan. Taloustilannetta on kovinkin vaikea jo historiaan peilaten ennustaa, ja siksi toimintaympäristössä voikin tapahtua hyvinkin merkittäviä muutoksia lyhyessä aikaa. Muutokset voivat olla suopeita juuri alkavalle yrittäjälle, mitä rahoitettava taho ei ympäristössä nähnyt eikä sääntely antanut myöten. Tällainen näkemysero voi tapahtua hyvinkin usean asiakkaan kohdalla ja näin ollen rahoituksien myöntö vaikeutuu, samalla edellytykset uusien yrittäjien toiminnalle heikkenevät.

6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TOTEUTUS JA TUOTOS

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää millainen, sääntely vaikuttaa finanssialan toimintaan ja eritoten yritysrahoituksen näkökulmasta tarkastellen. Näiden pohjalta on laadittu kaksi ammattilehden artikkelia, jotka ovat on koostettu tämän opinnäytetyön teoriaosuudesta. Tutkimusmenetelmänä olen tässä työssä käyttänyt laadullista tutkimusta. Laadullisessa tutkimuksessa on Vilkan kirjassa Tutki ja kehitä (2021, 66.) mukaan tarkoituksena tuottaa tietoa, joka auttaa ymmärtämään merkityksiä. Tutkimuksessa tutkitaan siis lähinnä jotain asiaa tai ilmiötä, joka on rajattu pieneen kokonaisuuteen.

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen aineistoa tarkastellaan usein kokonaisuutena, jota analysoidaan ja pyritään saamaan kokonaiskuva yhdensuuntainen käsitys asiasta. Laadullisessa analyysissä pelkistetään havainnot ja tämän jälkeen pyritään arvoituksen ratkaisemiseen. Tällainen kahtiajako voidaan tehdä vain analyttisesti, koska käytännössä nämä ovat toisiinsa aina kytketyt. Havaintoja pelkistäessä kerättyä aineistoa tarkastellaan vain tietyistä näkökulmasta, eli siten, mikä on tutkimuskysymyksen kannalta olennaista tietoa. Tiedosta alkaa näin ollen hahmottumaan hallittavampi kokonaisuus, jonka jälkeen tiedosta saatuja havaintoja aletaan yhdistämään. Laadullisessa analyysissä havaitut poikkeamat pyritään suhteuttamaan kokonaisuuteen, joka on varsinaisena kohteena ja näin ollen pyritään muotoilemaan kokonaisuudeksi sääntörakenteita. Tulkinnessa löydetään yhteys eri muuttujien välillä viitaten aikaisempaan tutkimustietoon tai niistä saatuihin tuloksiin. Laadullista tutkimuksen vaihetta voidaan siis pitää rakennekokonaisuuden muodostamisena. (Alasuutari 2011, 44–48.)

Tämän opinnäytetyön liitteeksi laadittiin kaksi artikkelia, joiden pohjana käytettiin kaikkea opinnäytetyössä kuvattua lähdemateriaalia. Lisäksi artikkelien aiheet syntyivät oman työn kautta tulleista pohdinnoista. Ensimmäinen artikkeli on nimeltään Huolellisesti laadittu liiketoimintasuunnitelma, avain aloittavan yrittäjän toimintaan (LIITE1). Artikkelissa kerrotaan, kuinka yritysluottoja myönnettäessä liiketoimintasuunnitelma on ensiarvoisen tärkeässä asemassa, varsinkin uusien yritysten kohdalla. Toisessa artikkelissa (LIITE 2) pohditaan puolestaan sääntelyä ja sen vaikutusta yritysrahoitukseen. Artikkelin nimi on Yritysluottojen vaimentaja – pandemia vai sääntely? Tässä artikkelissa pohditaan, kuinka parhaillaan oleva pandemia voi vaikuttaa yritysluottojen kasvun heikentymiseen. Lisäksi tässä pohditaan myös, jos kasvun hidastaja

voisikin toisaalta olla tiukentunut sääntely. Artikkelia on pohdittu yleisestä näkökulmasta tarkastellen. Yritysluottojen kasvun heikentymisestä kertoo lisäksi tämän opinnäytetyön sivun 27 oleva tilastokeskuksen taulukko. Taulukosta voidaan todeta, että luotot ovat vähentyneet vuosi vuodelta, kuitenkin keskikorkojen pysyessä samana. Tällöin korkojen muutoksella ei tulisi olla vaikutusta luottojen määrään.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin sääntelyiden vaikutusta rahoituslaitosten toimintaan ja sitä, kuinka sääntely ja valvonta on muuttunut ajan saatossa. Vaatimukset asiakkuuksien ja vakuuksien suhteen ovat tiukentuneet, mutta silti pitäisi pyrkiä rahoittamaan alueella tapahtuvia investointia, jotta voidaan osaltaan tukea alueen talouden kasvua ja kehitystä. Lisäksi työssä tarkasteltiin, millaista riskienhallintaa finanssilaitosten tulee harjoittaa, jotta niiden toiminta olisi vakaata ja kannattavaa. Finanssialalla on tarkoin sääntelyn avulla asetettu tiettyjä vaatimuksia alan toimijoille. Enenevässä roolissa rahoituslaitosten vakavaraisuusvaatimukset ovat tiukentuneet, jolla varmistetaan niiden toiminta kriisitilanteissa. Riskienhallinnassa korostuu entistä enemmän finanssilaitoksille kohdistetut vakavaraisuusvaatimukset, jotka vaikuttavat taas puolestaan luotonantoon. Varsinkin yritysasiakkaiden kohdalla vaatimukset ovat tiukentuneet sekä näistä kerättävät tiedot ja niiden analysointi tarkentunut. On tärkeää pyrkiä rahoittamaan alueensa elinkeinoelämää, jotta voidaan taata vakiintunut taloudellinen ympäristö alueen asiakkaille sekä tukea kasvua.

Opinnäytetyön tausta-aineistoina käytettiin alan kirjallisuutta ja tieteellisiä artikkeleita. Kirjallisuuskatsauksella kartoitetaan sitä, millaista tietoa joltakin rajatulta alueelta on olemassa. Työn kirjallisuus koostui alan oppikirjoista ja alaan vaikuttavista laeista. Lisäksi sääntelyä on tutkittu finanssialaan kohdistuvista määräyksistä ja ohjeista, jotka Finanssivalvonta on antanut. Määräykset kuitenkin koostuvat usein eri laista ja direktiiveistä, jossa vedotaan tiettyihin pykäliin. Siksi näiden tulkinta on haastavaa jopa alan ammattilaisille. Tässä hyvänä esimerkkinä toimii Finanssivalvonnan antama määräys 5/2019, jossa on ohjeistukset ja määräykset koskevat EU:n vakavaraisuusasetuksiin liittyen. Vakavaraisuutta määritellään myös useissa eri laissa, jotka tulee ottaa huomioon. Tästä hyvänä esimerkkinä on osakeyhtiölaki (624/2006) tai vaikkapa kirjanpitolaki (1336/1997). Riskienhallinnassa puolestaan noudatetaan tiettyjä rakenteita, joita tulee ottaa huomioon ja jonka hallitus aina vahvistaa. Riskienhallinnassa on kuitenkin tärkeää ottaa huomioon sääntelyt, jotka vaikuttavat hyvinkin voimakkaasti riskienhallinnan suunnitteluun.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella, mistä palasista yrityksen luotonanto koostuu ja mitkä asiat siihen vaikuttavat. Yritysluoton myöntäminen on aina oma erillinen prosessinsa, jossa

koostetaan päätös riippumattomasti saatujen tietojen perusteella. Näiden pohjalta tulee osata analysoida asiakkaan kyky selviytyä vastuistaan sekä siihen, onko sen tavoitteet ja suunnitelmat realistiset markkinoilla. Tietojen keruussa on selkeät ohjeet, mitä näiden tulisi sisältää ja näiden dokumentoinnin merkitys on korostunut entisestään. Jälkikäteen tulee siis olla todennettavissa se, millä perustein luottopäätös asiakkaalle on annettu. Opinnäytetyön tuotoksena tehtiin kaksi ilmiötä tarkastelevaa artikkelia. Ensimmäisessä artikkelissa käsitellään liiketoimintasuunnitelman tärkeyttä aloittavan yrittäjän hakiessa rahoitusta. Toisessa artikkelissa puolestaan pohdittiin, kumpi on vaimentanut yritysluottojen kasvua enemmän, meneillään oleva COVID-19-pandemia vai sääntely.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Riika: Vastapaino.

Asplund, T. 2016. Pankkien vakavaraisuussäätelyn uudistus loppusuoralla. Saatavilla: <https://www.eurojatalous.fi/fi/2016/2/pankkien-vakavaraisuussaantelyn-uudistus-loppusuoralla/> Viitattu 21.8.2021.

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2021. Saatavilla: <https://ek.fi/tutkittua-tietoa/tietoa-suomen-taloudesta/rahoitusmarkkinat/>. Viitattu 10.9.2021.

Elinkeinoelämän keskusliitto. Miten mikro- ja pk-yritys määritellään. Saatavilla: <https://ek.fi/ajankohtaista/blogit/viikon-kysymys-miten-mikro-ja-pk-yritys-maaritellaan/>. Viitattu 12.9.2021.

Eurooppa-neuvosto. 2021. Pankkialan pääomavaatimukset. Saatavilla: <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/banking-union/single-rulebook/capital-requirements/>. Viitattu: 19.0.2021.

Feridun, M & Özün, A. 2020. Basel IV implementation: a review of the case of the European Union. Saatavilla: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JCMS-04-2020-0006/full/pdf?title=basel-iv-implementation-a-review-of-the-case-of-the-european-union>. Viitattu: 22.03.2022.

Finanssivalvonta. 2018. Luottolaitoksia koskeva lainsäädäntö. Saatavilla: <https://www.finanssivalvonta.fi/pankki/luottolaitokset/saantely/lainsaadanto/>. Viitattu: 28.3.2022.

Finanssivalvonta. 2018. Määräykset ja ohjeet 4/2019. Luottoriskien hallinta ja luottokelpoisuuden arviointi rahoitussketorin valvottavissa. Saatavilla: https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskokoelma/2018/04_2018/2018_04.m3.pdf. Viitattu 06.01.2022.

FINE. Wuolijoki, S. 2016. Hyvän säätelyn periaatteet ja finanssialan viimeaikainen säätely. Saatavilla: <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2017/sakari-wuolijoki-hyvan-saantelyn-periaatteet-ja-finanssialan-viimeaikainen-saantely.pdf> Viitattu: 15.1.2022.

Finlex. 2017. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170444>. Viitattu: 20.9.2021.

Finlex. 2018. Laki huoneistotietojärjestelmästä. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181328>. Viitattu: 01.12.2021.

Juvonen, M. Koskensyrjä, M. Kuhanen, L. Ojala, V. Pentti, A. Porvari, P. Talala, T. 2014. Yrityksen riskienhallinta. Helsinki: Hansaprint.

Knüpper, S & Puttonen V. 2018. Moderni rahoitus. Helsinki: Alma Talent.

Kontkanen, E. 2015. Pankkitoiminnan käsikirja. Vantaa: Hansaprint Oy.

- Lauriala, J. 2008. Rahoitusstrategia – Modernin rahoitusoikeuden luomat mahdollisuudet. Helsinki: WSOYpro.
- Liikanen, E. 2017. Rahoitusmarkkinat ja niiden sääntely kriisien jälkeen. Uudistukset ja tulevaisuuden haasteet. Saatavilla: <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/puheet-ja-haastattelut/2017/paajohtaja-erkki-liikanen-jaakko-honko--yleisoluento-4.4.2017/>. Viitattu: 20.8.2021.
- Niskanen, J&M. 2007. Yritysrahoitus. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Rahanpesu.fi. 2021. Lainsäädäntä- rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Saatavilla: <https://rahanpesu.fi/lainsaadanto>. Viitattu: 20.9.2021.
- Rahanpesu.fi. 2021. Saatavilla: <https://rahanpesu.fi/rahanpesu>. Viitattu: 20.9.2021.
- Rahanpesu.fi. 2021. Terrorismin rahoittaminen. Saatavilla: <https://rahanpesu.fi/terrorismin-rahoittaminen>. Viitattu: 21.9.2021.
- Ruuskanen, O. 2008. Pankkikriisit- syyt, seuraukset sekä kriisienhallinta. Helsinki: FINVA.
- Suomen Pankki. 2021. Suomen rahalaitosten uudet euromääräiset lainasopimukset euroalueen yrityksille lainan koon mukaan. Saatavilla: https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/tiedotehistoria/2012/uudet_yrityslainasopimukset_lainan_koon_mukaan_fi/. Viitattu 21.01.2022
- Suomen Pankki. 2021. Yrityslainakanta supistui jälleen kesällä. Saatavilla: <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/tiedotehistoria/2021/yrityslainakanta-supistui-edelleen-kesalla/>. Viitattu: 20.1.2022.
- Tilastokeskus. Suomessa toimivien luottolaitosten markkinaosuudet. Saatavilla: https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/taulukot/rati-taulukot-fi/markkinaosuudet_luottolaitokset_fi/ Viitattu: 10.9.2021.
- Valtiovarainministeriö, 2021. Saatavilla: <https://vm.fi/rahoitusmarkkinoiden-kehittaminen>. Viitattu: 21.8.2021.
- Valtiovarainministeriö. 2021. Saatavilla: <https://vm.fi/maksujarjestelmat>. Viitattu: 20.9.2021.
- Valtiovarainministeriö. 2021. Asiakkaan ja sijoittajan suoja. Saatavilla: <https://vm.fi/rahoitusmarkkinat/asiakkaan-ja-sijoittajansuoja>. Viitattu: 20.9.2021.
- Valtiovarainministeriö. 2021. Saatavilla: <https://vm.fi/arvopaperimarkkinoiden-infrastruktuurinsaantely>. Viitattu: 20.9.2021.
- Valtiovarainministeriö. 2021. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Saatavilla: <https://vm.fi/rahanpesun-estaminen>. Viitattu: 01.04.2021.
- Valtiovarainministeriö. 2022. Sisäinen valvonta, riskienhallinta ja sisäinen tarkastus. Saatavilla: <https://vm.fi/riskienhallinta/sisainen-valvonta-riskienhallinta-ja-sisainen-tarkastus>. Viitattu 15.01.2022.

Widgren, M. 2002 & kumppanit. Pankkikilpailu globalistuvilla markkinoilla. Vantaa: Taloustieto.

HUOLELLISESTI LAADITTU LIIKETOIMINTASUUNNITELMA, AVAIN ALOITTAVAN YRITTÄJÄN TOIMINTAAN

Yritystoiminnan käynnistäminen on monivaiheinen prosessi, jota itse yrittäjä ohjaa alkuideasta toiminnan pyörittämiseen saakka. Päälimmäisenä mielessä kuitenkin pyörii haave toiminnan vakiintumisesta ja siitä, että kassavirta alkaa toimimaan. Toiminnan tarkoituksena on siis pyrkiä saamaan tuloja tasaisesti kattamaan toiminnasta kulut ja jopa jäämään vähän ylimääräistä yrittäjälle. Toiminnan käynnistäminen vaatii jatkuvaa ajatustyötä, sekä usein pitkiä päiviä, jotka hurauttavat yrittäjällä sumuna ohitse. Yritystoiminta saa usein kipinän yrittäjän palosta johonkin tiettyyn työhön, tai sitten yksinkertaisesti tietylle toiminnalle tai tuotokselle löytyy selkeää kysyntää markkinoilta.

Oli se sitten palvelua tai tuotetta, usein tarvitaan jonkinlaisia investointia yritystoiminnan aloittamiseen. Investoinnit tai toiminnan aloitus voidaan rahoittaa omilla säästöillä tai vieraalla pääomalla. Omia säästöjä ei kuitenkaan kovinkaan monella ole tai vaikka olisikin, näitä halutaan säilyttää pahan päivän varalle. Siksi yritystoimintaa usein rahoitetaan pankista otettavalla lainalla. Myönnetyllä rahoituksella ostetaan pääsääntöisesti kalusteita, laitteita, koneita tai sitä tarvitaan muutoin toiminnan aloittamiseen ja kulujen kattamiseen siihen saakka, kunnes kassavirta alkaa vakiintumaan. Yrittäjän hakiessa pankista lainaa, ei tällä ole antaa luonnollisesti mitään taloudellisia dokumentteja aikaisemmasta toiminnasta, kuten tuloslaskelmia tai taseita. Toki, jos jatketaan jonkin jo toiminnassa olevan yrityksen toimintaa, tällöin taloudelliset luvut ovat saatavilla. Toiminnan ollessa alkuvaiheessa, liiketoimintasuunnitelman tärkeys korostuu. Liiketoimintasuunnitelma tehdään ensisijaisesti yrittäjän toiminnan suunnittelun tueksi ja samalla tällä on myös ensiarvoisen tärkeä merkitys aloittavan yrityksen tai yrittäjän rahoituksen hakemisessa. Liiketoimintasuunnitelman avulla yrittäjä pystyy osoittamaan rahoittajalle, että idea on realistinen ja sen toiminta olisi kannattavaa tulevaisuudessa.

Liiketoimintasuunnitelmaa tarkasteltaessa on tärkeää kiinnittää huomiota, onko aloittava yrittäjä osannut keskittyä tärkeimpiin asioihin tutkiessaan yrityksen toimintamahdollisuuksia ja tulevaisuuden näkymiä. Yrittäjälle tulisi olla selkeää, mikä on yrityksen ydinliiketoimintaa. Lisäksi tulisi osata tarkastella, kenelle ja miten toiminnan tuote tai palvelu kyetään jakamaan. Kun tunnistetaan pääpiirteittäin mitä, kenelle ja miten tuote tai palvelu halutaan tuottaa, kannattaa yrittäjän tämän lisäksi tutkia vielä sitä, millainen toimintaympäristö yritykselle avautuu. Tässä on tärkeää osata analysoida toimintaympäristössä olevia mahdollisuuksia sekä uhkia. Lisäksi tulisi tutkia, millaisia vahvuuksia tai heikkouksia yrittäjä itse näkee omassa toiminnassaan tai ammattitaidossaan. Näiden analysointien avulla yrittäjä tekee jo automaattisesti riskianalyysejä, sekä pystyy samalla kehittämään toiminnan varalle työkaluja selviytyäkseen haasteellisista tilanteista. Suunnitelmaa laatiessa tulisi osata myös arvioida, millaista euromääräistä tuloa toiminnassa tavoitellaan tai on mahdollisuus saada. Tarkoin toimintaan perehtynyt yrittäjä on liiketoimintasuunnitelmassaan osannut hinnoitella palvelunsa tai tuotteensa sekä arvioida, millaista tuloa nämä tulevaisuudessa tuottavat. Lisäksi tulisi ymmärtää, millaisia kustannuksia toiminnan pyörittäminen vaatii. Kun ajatukset on koostettu paperille, toimii tämä yrittäjälle ikään kuin tietynlaisena ohjenuorana toiminnan aloittamiseen.

Liiketoimintasuunnitelman tekeminen ei kaikille yrittäjille ole mielekästä työtä. Siksi kannattaa hyödyntää alueen uusyrityskeskusta tai muita toiminnan aloituksen käynnistämässä auttavia tahoja tätä laatiessa. Liiketoimintasuunnitelmaa tehtäessä jonkun ulkopuolisen tahon

kanssa tarjoaa usein uusia näkökulmia, joita yrittäjä ei välttämättä itse osaisi huomioida. Pankin näkökulmasta hyvä liiketoimintasuunnitelma puolestaan tuo varmuutta yrityksen toiminnan kannattavuudesta. Hyvin arvioitujen taloudellisten tunnuslukujen avulla pyritään vakuuttamaan rahoittaja siitä, että kun toiminta on saatu käynnistettyä, tällä pystytään myös kattamaan otetusta luotosta määräytyvät lyhennykset. Hyvin laaditulla liiketoimintasuunnitelmalla pystytään myös todistamaan, että rahoituksen tarve on aiheellinen ja tästä pystytään selviytymään. Kun rahoitustarve on tarkoin mietitty, kertoo tämä pankille myös sen, että investointi on yritykselle tarpeellinen sekä tämä on realistinen kohde rahoittaa. Vaikka liiketoimintasuunnitelman merkitys on ensisijaisen tärkeä rahoitusta hakiessa rahoitusyhtiölle, tulee siitä loppu viimein kaikkein eniten hyötymään itse yrittäjä.

YRITYSLUOTTOJEN VAIMENTAJA – PANDEMIA VAI SÄÄNTELY?

Rahoitusmarkkinoilla eletään poikkeuksellista aikaa. Jo kahden vuoden ajan kestänyt COVID-19 pandemia on kurittanut jokaisen alan yrittäjää ja yritystä. Kovimmin ovat joutuneet kärsimään palvelualan yritykset. Valtiolta annettuja tukia ei riitä kaikille, eikä ne edes riitä kattamaan aina kiinteitä kuluja. Vaikka pandemia kuitenkin on kestänyt jo liiankin pitkään, on tämä aina tilapäistä, joka selätetään ennemmin tai myöhemmin. Tämän jälkeen on kuitenkin taas uuden kasvun aika.

Haasteelliset ajat ja taloudellisesti vaikea toimintaympäristö tekee yrityksistä varovaisia investoijia. Yrittäjissä herääkin usein pelko, uskaltaako kasvaa lähteä tavoittelemaan ja investoida, jos vanhasta myrskystä selvittiin rimaa hipoen. Yritysten investointeja tällä hetkellä siis kurittaakin varmasti yrittäjien raskaat vuoden koronan vuoksi. Lisäksi yrittäjät ovat tietoisia rahoituksen saatavuuden vaikeutumisesta ja siitä, että vaikeat vuodet näkyvät myös tuloslaskelmissa ja taseissa. Rahoittajat puolestaan ovat joutuneet uudelleentarkastelemaan luotonantokriteerejään tiukentuvan sääntelyn vuoksi. Vaikka rahoittajat uskoisivat yrityksen tulevaisuuteen ja tällä on takana pitkä ja hyvä pankkisuhde, ei luottoja yksinkertaisesti pystytä myöntämään enää samoin perustein, kuin aikaisemmin.

Finanssialan sääntelyä on lisätty voimakkaasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana eikä loppua tälle näy. Vanhojen sääntelykokonaisuuksien perään tulee alituisen uutta, toistaan korjaavaa sekä tarkemmin määriteltyä, jonka kokonaisuutta rahoituslaitosten on vaikea hahmottaa. Sääntelyiden muutoksilla on pyritty hakemaan oppia vanhoista virheistä ja epäkohdista ja pyritty luomaan luottamusta rahoitusmarkkinoille siitä, että talous kestää kriisit tai nämä pystytään jopa estämään sääntelyn avulla. Vaikka sääntelyn perimmäinen tarkoitus on hyvä, voivat nämä olla jopa kohtalokkaita joillekin rahoituslaitoksille. Kilpailu alalla on kovaa ja pankkien tuotot ovat pudonneet dramaattisesti korkojen ollessa matalalla historiallisen pitkään. Asuntoluottoasiakkaat ovat valveutuneita ja tästä johtuen aktiivisia kilpailuttamaan säännöllisesti luottojensa korkoja. Samaan aikaan pankeilta vaaditaan jatkuvasti enenevässä määrin parempilaatuista pääomaa ja vahvempaa luottokantaa. Vaikka pankit pyrkivät olemaan oman alueen talouskehityksen tukena vahvasti, on tämä käynyt haasteelliseksi pankeille viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana.

Yrityksiä luototettaessa pankkien tulee arvioida yritysten luottokelpoisuus aikaisempaa tarkemmin. Aiemmin hyvä pankkisuhde rahoitusta hakiessa painoi vaakakupissa paljon ja yrityksen toimintaa voitiin arvioida laveimmilla mittareilla. Nyt kuitenkin vakavaraisuusvaatimuksien vuoksi, jokaisen asiakkaan luottoluokitus pyritään suorittamaan yhdenmukaisilla arviointikriteereillä sekä näiltä vaaditaan jatkuvasti parempia vakuuksia. Tämä on toisaalta hyvä. Kyseisillä keinoilla pyritään pääsemään tasalaatuisen sekä oikeelliseen arviointiin jokaisen yrityksen kohdalla. Analysointi muuttuu kuitenkin ”kylmäksi arvioinniksi” jokaista yritystä kohtaan. Pankkien omaan riskinotto-kykyä rajoitetaan ja vaikka yritys pankin mielestä olisi rahoituskelpoinen, voi kuitenkin suoritettu luottokelpoisuusarviointi hylätä rahoitushankkeen ihan vain siksi, ettei se täytä sääntelyn asettamia vaatimuksia. Siksi tulisikin tarkastella kriittisesti, tukeeko sääntely sittenkään tervettä talouskasvua. Edistääkö vai hidastaako sääntely sitä ja miksi nämä herättävät enemmän negatiivisia kuin positiivisia tunteita? Vaikka Basel IV tulevat uudet määräykset on tarkoituksellisesti viivästetty pandemian vuoksi, onko tällä loppujen lopuksi mitään merkitystä? Pankit tietävät, että sääntely tiukentuu ja epävarmuus rahoituksien suhteen lisääntyy.

Yrittäjien muistissa on selkeästi, kuinka nopeaa hyvinkin tuottoisa ala voi muuttua tappiolliseksi. Sääntelymuutoksia tehdessä, tulisikin jatkossa luoda enemmän kannustimia rahoituslaitokselle kuin määräyksiä. Rahoittajien rahoitusmahdollisuudet yritysten luotonannon suhteen tulisi luoda valoisammiksi, joka heijastuisi viimein yrittäjiin. Toimijoiden välistä keskinäistä luottamusta voidaan lisätä vain sitä korkeammalta, eli valtiolliselta taholta. Rahoitusmarkkinoiden vakautta ja luottamusta tulisi lisätä mieluummin talouskasvua tukevilla työkaluilla kuin jatkuvasti toistaan laajemmilla ja epäselkeillä määräyksillä ja ohjeistuksilla.